

Matiu

Meng solian ti Jises tataiai Matiu

Kakain ti haxewai tenen meng ie

Matiu tel aposel tai tenen meng solian ie sai ahang 35 muhin ti Jises moih aliawa ape Haeu waxi i hani tesol tonan. Matiu axan liai tenen Livai. Pupuasan waxiai moni ti teka akikin Ju hani teka masiwi ti Rom. I lioi tenen puasan ien ti Jises kilamiwa i tel ti tesol huopanim hua aposel. Matiu tai tenen meng solian ie nake pahan i haxewa hani teka akikin Ju ka Jises i se Kraisk tetel laha to atetengi na Haeu taloma. Tekka masiwi ti teka Ju laha kum aile ukek ka i tel Masiwi ti laha. Aile ape leili tenen meng solian ie Matiu uke hina kakain ti teka kuluiai kakai Haeu ti imat taiwen. I haxewa hani teka Ju ka puase Jises i hapoponowi hawane waliko ti Haeu namiloiwèn i aile hani teka seilon. Matiu tin i tai hahaxewa ka teka na laha sohot kahikahi Jises, Haeu neini laha ape laha hatesol se akikin ti hahitake axe Kraisk.

Teka matahaun ti Jises Kraisk

Lk 3:23-28

- 1** 1 Ie se sale nenex ti Jises Kraisk. Jises Kraisk i nakuama ti David a David nakuama ti Abraham.
- 2 Abraham tel tame Aisak,
Aisak tel tame Jekop,
Jekop tel tame Juda ma tesol ukalan.
- 3 Juda tel tame Peres ma Sera, tinalalu Tamar.
Peres tel tame Hesron,
Hesron tel tame Ram.
- 4 Ram tel tame Aminadab,
Aminadab tel tame Nason,
Nason tel tame Salmon.

- 5 Salmon tel tame Boas, tinan Rahab.
Boas tel tame Obed, tinan Rut.
Obed tel tame Jesi.
- 6 Jesi tel tame tel masiwi David.
David tel tame Solomon, tel tini Solomon
tetel axoi Uraia axan Batseba.
- 7 Solomon tel tame Rehoboam,
Rehoboam tel tame Abija,
Abija tel tame Asa.
- 8 Asa tel tame Jeosapat,
Jeosapat tel tame Jeoram,
Jeoram tel tame Usaia.
- 9 Usaia tel tame Jotam,
Jotam tel tame Ahas,
Ahas tel tame Hesekaia.
- 10 Hesekaia tel tame Manase,
Manase tel tame Amon,
Amon tel tame Josaia.
- 11 Josaia tel tame Jehoiakin ma tesol ukalan.
Tataen ien teka Israel kalabus hani Babilon.
- 12 Muhin ti lato kalabus kewa ti Babilon:
Jehoiakin tel tame Sealtiel,
Sealtiel tel tame Serubabel.
- 13 Serubabel tel tame Abiud,
Abiud tel tame Eliakim,
Eliakim tel tame Asor.
- 14 Asor tel tame Sadok,
Sadok tel tame Akim,
Akim tel tame Eliud.
- 15 Eliud tel tame Eleasar,
Eleasar tel tame Matan,
Matan tel tame Jekop.
- 16 Jekop tel tame Josep, tel axoi Mary, tetel tini Jises,
tel Krai Haeu taloma.
- 17 Tataen Abraham hanima David, nakuale huopanim hinalo. David
hanima tataen ti lato kalabus hani Babilon, nakuale tin huopanim hinalo
ape huopanim hinalo hani tataen takahe Krai.

Takahe Jises Krai

18 Sale takahe Jises Krai. Tel tinan Mary laha kilami hani axoi Josep,
tuahe imat ti lalu sal, liai i petiwen akaik ti pohe Holi Spirit. 19 Josep se

seilon sawisawin, i watakai hahienai Mary ti puli lawe seilon. Aile ape i namiloi na i tua lioi hakokol Mary.

²⁰Lokon ti i to nanamiloi, tel engel, spirit solian ti tel Masiwi Haeu, sohot hani i ti paxangongo, i ukek, “Josep, tel kahi nati David, kum maamata waxiai axoam Mary. Tel akaik he tian i pet ti pohe Holi Spirit. ²¹I hatakaha tel akaik wawan, o axaiwa axan Jises nake i awai seilon ti kawate saun lialun ti laha.”

²²Hatesol waliko ie i sohot hapoponowi hawane kakai Haeu masin ti tel seilon kuluiai kakaian kakawen, i ukek,

²³“Tel hehin tenen i tai eng akakati tel na wawan
i pet akaik ape i hatakaha tel akaik wawan,
laha axai axan Imanuel.

Tenen kakain Imanuel i ukek, ‘Haeu kapi kaha.’ ” (Isa 7:14; 8:8, 10)

²⁴Muhin ti Josep haiwa, i waxi Mary hanowi ti tel engel ti Haeu kaakane i. ²⁵Tuahe Josep tai eng akati i hani tataen tel akaik takah. Ape Josep axai axan Jises.

Tesol soliwa ti angiha

2 ¹Jises takah leili taon Betlehem ti Judia, lokon ti Herod masiwi. Lokon ien, tesol seilon ti sai angiha tahia hani Jerusalem. Lato aneso mumuh ti kohot. ²Ape lato kamea, “Ia tetel akaik i takahale masiwi tapein ti teka Ju? Amite ningahi tehu kohot ti sai angiha i kola takahan ape amite nahima lotuian.”

³Ti tel masiwi Herod hongoa, namilon sihikuk hawane hetekie teka seilon ti Jerusalem. ⁴I tiloi teka masiwi tuah ti hukuminiai Haeu ma seilon, ma teka hanau nauna ti Moses ape i kamei lato, “Tel Krai i takah tetesol ia?”

⁵Lato ukek, “Leili taon Betlehem ti Judia masin ti tel kuluiai kakai Haeu taiwen ukek,

⁶“Betlehem, taon ti Judia,
o kumahe tehu taon tap axan ti Judia
nake o tetesol tel masiwi i po sohot
ti ngahatai teka seilon tetak ti Israel.’ ” (Mic 5:2; 2 Sam 5:2)

⁷Ape Herod tiloi tesol soliwa ti angiha. I kamei hakokol lato lokon wanen ti tehu kohot sohot. ⁸Ape i talo lato hani Betlehem i ukek, “Amuto nahiwa ape puas nihehi upia aluini hawanewa tel akaik. Na amuto tunahi, hahongo aliakema nga lehe tin nga nahih lotui i.”

⁹Muhi kakai Herod ape lato nahih. Ti lato luluainiwa, tehu kohot i sohot alia ape i to neneiniwa aweisalulato hani tataen tesol tel akaik takah. ¹⁰Ti lato ningahiwa tehu kohot pate lato amuam hawane. ¹¹Ti lato soh haniwa leili ing, lato ningahi tel akaik ma tel tinan Mary. Lato lokuha lotui tel akaik. Lato heiwa kakulato ape axi i waliko tuah: gol,

sanda ma mer, paura tenen poun pate solian. ¹²Ti leili paxangoalato Haeu hahongo lato ukek, “Kum alia hahani kapi Herod.” Ape lato non aweisal liai alia hani xuxulato.

Josep oxake lato hani texux xux Igip

¹³Muhin ti tesol soliwa aliawa, Josep i paxangong. Leili paxangoan tel engel ti Haeu hone i ukek, “Xahatawa! Waxiwa tel akaik ma tel tinan ape ox haniwa Igip nake Herod i upiup tel akaik lehe i telei. Amuto toa ien atengi tataen na nga hahongo aliakewa amuto.” ¹⁴Josep xahat waxi tel akaik ma tel tinan ti ipong tutuen ape lato ox hani Igip. ¹⁵Lato to ien atengi tataen Herod mat. Waliko ien i sohot hapoponowi hawane waliko ti Haeu kaxiwen leili pepai tel kuluiai kakaian i ukek, “Nga tiloi ahuti tel Natuk ti Igip.” *(Hos 11:1)*

Laha telei teka akaik

¹⁶Ti Herod tioiwa ka tesol soliwa ti angiha pisiwen i, lon lialu hawane. I hani kakain ahian ti teleiai hatesol akaik wawan ti Betlehem ma xux ti xohixohin, akaik ti ahangun huohu hanima itan. I usima menge tesol soliwa ti angiha ka lato ningahi tehu kohot ahang huohu tamusuen. ¹⁷I sohot hapoponowi hawane waliko ti tel kuluiai kakai Haeu, Jeremaia ukek,

¹⁸“Tangitangi lalap ma kinax ti tatahan
i sohot ti tehu taon Rama.
Rakel i tangixi tesol natun.
I watakai laha hasoli i nake tesol natun
mat hatapoen.”

(Jer 31:15)

Aliaialato ti Igip

¹⁹Muhi matei Herod, tel engel ti Haeu sohot hani Josep ti leili paxangoan lokon ti i Igip. ²⁰I ukek, “Xahatawa, waxiwa tel akaik ma tel tinan ape alia haniwa xux ti Israel pake teka lehe laha telei tel akaik ape laha matewen.”

²¹Josep xahat waxi tel akaik ma tel tinan ape lato alia hani Israel. ²²Tuahe ti Josep hongoa Akilaus kewen totone tel taman Herod masiwi ti Judia, i mamata na i soso. Haeu hone ulea i leili paxangoan ka sos haniwa Galili texux xux leili Israel. ²³Ape Josep aile tonalato tewau toan Nasaret. I haponowia hawane kakai tesol kuluiai kakai Haeu, lato ukek, “Laha axai i Nasarin.”

Jon Baptis apeseni aweisali tel Masiwi

Mk 1:1-8; Lk 3:1-17

3 ¹Hina ahang tamusua Jon Baptis i hutui ahutiai kakai Haeu ti i nahih hahaniwa he lohong ti Judia. ²I ukek, “Towiahua ti saun

lialun ti amuto nake nenein ti Haeu i xohiwen!”³ Jon se tetel seilon Aisaia kakak imat, i ukek,

“Tel seilon i titilol he lohong,

“Towiahua ti lialui woumuto

lehe tel Masiwi neini amuto taen i tahيامa!”⁴ (Isa 40:3)

⁴Jon, soston ma puxuaun uli kamel, teik tahan tin tuahe uli manihuh a anan kukunalel ma xuni awe nini. ⁵Seilon ti laha nahih hani kapin, teka ti Jerusalem, ti hatehu Judia ma kakalini toan ti xohixohin kan Jodan.

⁶Laha kaxi ahuti lialui woulaha ape i baptaisi laha leili tehu kan Jodan.

⁷Tataen ti Jon ningahiwa kilai teka Parisi ma teka Sadusi nahih hahanima kapin ti ukei baptais, i kakane lato ukek, “Amuto seilon tenen lehomuto huoka! Aita hone amuto ka amuto salia uke ti kaui kawatan ti Haeu hani amuto? ⁸Ailewa saun tenen ti i kola ka amuto lioiwen saun lialun. ⁹Kum ukekek amuto salia uke ti kaui kawatan nake amuto nakuama ti Abraham. Nga kakane amuto, Haeu pon kolitiniai tesol pot ie hani kahi nati Abraham! ¹⁰Haeu apeseniwien tea ngolapung. Pata tenen i kum hua alua, i koti hamahusu ape i towi lui hani leili ah.

¹¹“Nga baptaisi teka seilon ani kan ti kolaian ka laha lioiwen saun lialun tuahe Jises Kraiss, tel i sohotuma muhik, i hani laha Holi Spirit ti kapitalaha. Jises pamu masiwian tetak, masiwiaian ala i kum pon nga unauan. ¹²I hiniti seilon masin tel na i hapuasa nuhinuh ti i selai api ti penun. I apuhini api wanen ape i lui xoini penun. Tin masin Jises i towi xoini teka seilon lialun hani leili tehot ah tap tahi pehoan.”

Jon baptaisi Jises

Mk 1:9-11; Lk 3:21-22

¹³Lokon ien Jises nahih ti Galili hani kapi Jon ti ukei baptais he kan Jodan. ¹⁴Tuahe Jon towiahu lali namilon. I ukek, “Lehe nga baptaisi o? Ala o baptaisi nga.”

¹⁵Jises hone i, “Tilimuen masin ie. Kalu tua aile usi waliko ti namili Haeu.” Ape Jon sowini.

¹⁶Muhin ti Jises baptais kewa, i xaheale. Maun i hea ape i ningahi Spirit ti Haeu mos hani kapin hanowi tok pux. ¹⁷Tataen ien teik kakain ahuma ti tone Haeu, “Ie se tel Natuk wanen nga waheni, nga amuke hawane i.”

Satan tohongi Jises

Mk 1:12-13; Lk 4:1-13

4 ¹Muhin Holi Spirit kapiti Jises hani he lohong lehe Satan tohongi haputaian. ²Jises tai angiang leili 40 ngain ma ipong ape pate i hitol. ³Satan nahih hani kapin ape i ukek, “Na o tel Nati Haeu, kolitiniwa tesol pot ie haniwa bret.”

⁴Jises pahoi i, “Leili pepai Haeu i kak ukek,
 “Seilon ala i hana hatapo namilon hani kakai Haeu kumahe an.’ ”
(Deut 8:3)

⁵Muhin Satan hakahita Jises hani Jerusalem ape hatuhi i he teik tumi
 Ingi Haeu patul wanen. ⁶Ape Satan kakane i, “Na masin salan o tel Nati
 Haeu, tautit haniwa itan. Ti leili pepai Haeu i kak ukek,
 “Haeu talo tesol engelaun tengeni awaiam he minalato
 lehe kalak taen aem pot kum hamange.’ ”

(Ps 91:11-12)

⁷Jises hone i, “Leili pepai Haeu tin i kak ukek, ‘Kum totohongi Haeu tel
 Masiwi.’ ”
(Deut 6:16)

⁸Satan hakahita ulei Jises hani tehu maunten patul wanen ape kola
 hani i hatesol xux ma soliai waliko ti tehu pon itan ie. ⁹Satan hone Jises,
 “Hatesol waliko ie nga hani tetam na o lokuha lotui nga.”

¹⁰Jises kak pahoi i, “Nahih xaxaua Satan! Teik pepai Haeu i kak ukek,
 “Lotuiwa mewenae Haeu tel Masiwi
 ma ailewa mewenae puasan.’ ”
(Deut 6:13)

¹¹Ape Satan nahih salili Jises. Teka engel ti Haeu tahia hani kapi Jises
 ape lato ngahati i.

Jises hutui puasan leili Galili

Mk 1:14-15; Lk 4:14-15; Jn 4:43-45

¹²Ti Jises hongoa ka Jon kalabusawen, i nahih alia hani texux xux
 Galili. ¹³I salili Nasaret ape aile tonan Kapenaum, tehu taon xohixohin
 ti kanitax Galili ma xuxi teka Sebulun ma Naptali. ¹⁴Waliko ie sohot
 haponowiai kakai Aisaia, masin ti i kakawen,

¹⁵⁻¹⁶ “Teka seilon ti xux ti Sebulun ma Naptali,
 xux ti pahoiwa kanitax Galili, pape kan Jordan,
 tewaok ti Galili ti teka kumahe Ju totonai,
 laha toto he tilokoan ti saun lialun
 tuahe laha po tunahi lalape xewai Haeu.
 Laha toto he tilokoan ti matemate
 tuahe xewai Haeu po haxewa laha.”
(Isa 9:1-2)

¹⁷Lokon ien Jises hutui pupuasan ti sawateniai kakai Haeu i ukek, “Amuto
 towiahua ti lialui woumuto nake xohiwen ti Haeu neini hatesol seilon.”

Jises tike waxaini seilon hani kahikahin

Mk 1:16-20

¹⁸Ti Jises tau nanahih pape kanitax Galili, i ningahi hua seilon ti tikei
 xixi, Saimon Pita ma tel ukalan Andru. Lalu totowi upen puliai xixi.
¹⁹Jises hone lalu, “Kahitima nga lehe nga hanau amulu tike waxainiai
 seilon hani kahikahik.” ²⁰Kakanua lalu hana lioi upen ape kahiti i.

²¹Jises nahih ahewa ape i ningahi hahutalin liai, Jeims ma Jon, nati Sebedi. Lalu he tea koap kapi tel tamalalu apepeseni upenaulato. Ape Jises tiloi lalu. ²²Ape salan, lalu nahih salili tea koap ma tel tamalalu ape kahiti i.

Jises kakaxi meng solian ti Haeu ma i haewia teka tinun

Mk 1:35-39; Lk 4:42-44

²³Jises nahih hani tesol tesol ti Galili hahanau teka seilon leili synagog, ing ti apuhai teka Ju. I kakaxi meng solian ti Haeu neini seilon ape i aile hasolia teka hina nax tenen tenen. ²⁴Menge waliko ti i ailele i sawat kakalini hatexux xux ti Siria. Ape teka seilon atoheni hani i hatesol teka tinun, teka hina moloan lalap, seilon teka spirit lialun kapiti hahialu, teka lawe laha put xexex ma teka laha kum nahih uke. Jises aile haewia laha. ²⁵Kilan wanen seilon kakahiti i, teka ti Galili, seilon ti huopanim taon axan Dekapolis, Jerusalem, Judia ma teka ti liai tepaun ti tehu kan Jodan.

Jises hanau teka seilon he tehu maunten

Lk 6:17-26

5 ¹Jises ningahiwa mogohe teka seilon ape i nahih hani he maunten. Teka kahikahin nahih to apuha hani kapin. ²Ape i hutui hanau lato saun ti soliai Haeu, i ukek,

³“Haeu aile hasolia hani teka pahalaha wanen
i neini ma ngahati laha.

⁴Haeu aile hasolia hani teka laha toto ti tatahan.
I hasoli laha.

⁵Haeu aile hasolia hani teka laha tap namil ti halepelep.
I aile laha tame tehu pon ie.

⁶Haeu aile hasolia hani teka pahalaha wanen usiai
nauna tetan.
Laha pono ti waliko tenen solian.

⁷Haeu aile hasolia hani teka laha hina tatahan ti seilon liai.
I tin hina tatahan ti laha.

⁸Haeu aile hasolia hani teka laha hani hatapo namilolaha
ailei pupuasan. Imuh laha ningahi i.

⁹Haeu aile hasolia hani teka laha pupuas ti hasoliai
wasole seilon. I axai laha natun wanen.

¹⁰Haeu aile hasolia hani teka seilon teteka liai aile hialu
nake laha ailele pupuasan. Laha seilon tetan wanen.

¹¹“Haeu aile hasolia hani amuto na seilon kak saxuti axamuto, sului putini amuto ma aile waliko lialun hani amuto nake huak. ¹²Amuamua nake kahumuto solian Haeu apesenawen patul leili tonan. Nameniwa ka

teka kului ai kakai Haeu ti matahaun tin lato kau en kawatan ti teka seilon aile halialu lato.

Kahikahi Jises masin sol ma xewan

Mk 9:49-50; Lk 14:34-35

¹³“Amuto tuah ti hani lawe seilon masin sol ti hanamui an. Tuahe na taxiai sol i tapo, kaha kum hataxia aliake uke. I ape tap solian tetan. Seilon towi xoini ape laha tua nahih tutuhi.

¹⁴“Amuto tuah masin xewan ti kolai aweisali Haeu ti tehu pon itan ie. Amuto masin tehu taon laha atai patul he tehu maunten lehe lawe seilon ningahi. ¹⁵Tap tel i hakama tehu kamaian ape hana hani habitake salek. Laha hakama ape hakea hani patul koukean lehe i haxewa seilon ti leili ing. ¹⁶Tin masin amuto haxewa haniwa seilon liai lehe laha ningahi saun solian ti amuto ape laha sameni Haeu tel Tamamuto.

Kakain ti sale nauna ti Moses

¹⁷“Amuto kum ukekek ka nga tahياما xaxawenai nauna ti Moses ma kakain ti teka kului ai kakai Haeu kakaxi. Nga tahياما haponowiaian lehe seilon xeu kakai Haeu. ¹⁸Nga kakane hawane amuto, ti maun aheah ma pon itan ie tutuen, tap teik kakain ti Haeu haniwen Moses i sohia atengi lawe waliko sohot poponowi hanowi ti Haeu kakawen. ¹⁹Tel na i tahi tuahe teik nauna ti Haeu ape i hanau seilon liai tahian, Haeu namiloi ukek i tel pate naun. A tel na i puas usi ma hanau seilon liai puas usiai nauna ien, Haeu namiloi ukek i tel pate tuah. ²⁰Nga kakane hawane amuto, Haeu hani amuto tonain tuah kapin mewenae na usiai Haeu ti amuto i xoini teka Parisi ma teka hanau nauna ti Moses.

Kakain ti sale lengelenge

Lk 12:58-59

²¹“Amuto hongoen nauna ti Moses hani teka seilon ti kuewen i ukek, ‘Tel na i ulini ape i telei seilon i tu ti sulusulu.’ (*Exod 20:13*) ²²Tuahe nga kakane hawane amuto, tel na i tua lengeini lalolal seilon, i tu ti sulusulu ti puli Haeu. Ape tel na i kak halialu seilon liai i ukek, ‘O tap pupuasam,’ laha sului i hani teka masiwi. Ape tel na i kak halialu seilon liai i ukek, ‘O taxitaxia,’ i kane tehot ah lalap tap tahi pehoan.

²³⁻²⁴“Na masin ti leili Ingi Haeu lehe o hani i teik na waliko ape o nameni tunahi ka wasolamulu tel seilon o halialuen, hana lioimua teik akekenam he aweing, ape nahih hasawimua wasolamulu tel seilon ien. Na o hasawi kewa, ien, ape o haniwa Haeu teik akekenam.

²⁵“Na tel i namiloi sului ai tel ti amuto, hasawi koseniwa wasolamulu uke i hatuhi o hani puli tel masiwi ti hongoi meng. Ape i hana o hani mini teka masiwi ti kalabusiam. ²⁶Na i sohot ukek ien, o kum ahuta

atengi o hasawi hatapoa moni. Tin masin amuto hasawiwa wasolamuto ma Haeu uke amuto kau kawatan ti lialui woumuto.

Kakain ti sale saun lialun ti wawan hehin

Mk 9:43, 45, 47

²⁷“Amuto hongoen, ‘Kum ailele saun lialun ti wawan hehin.’

(Exod 20:14) ²⁸Tuahe

nga kakane amuto, tel na i paxai nahaini tel na hehin ape namilon i eliel pahan i eng akati, tel seilon ien i ailewen saun lialun ti wawan hehin leili namilon. ²⁹Na o hapuasa tepaun pulam manau ti ailei saun lialun, xaxusi xaxaweniwa! Pamu ewian na o lioi teik ti tupuam uke laha towi xoini o hani tesol ti kawatan tap tahi tapoan. ³⁰Na o hapuasa tepaun minam manau ti ailei saun lialun, koti xaxaweniwa! Pamu ewian na o lioi tepaun minam uke laha towi tupuam hatel hani tesol tonain ti kaui kawatan lian tehue.

Nauna ti sale lioiai hehin

Mk 10:11-12; Lk 16:18

³¹“Tin Moses kakawen, ‘Tel na pahan i lioi tel axoan hehin, i tai hahongoa tel hehin sale lilioaialalu.’

(Deut 24:1) ³²Tuahe

nga kakane amuto, tel seilon i tapai lioiai tel axoan hehin mewenae na tel hehin eng akati tel seilon liai. Na i lioi tel axoan ti hui waliko liai, i aile haputa tel axoan ti ailei saun lialun ti wawan hehin. Tin i aile haputa hetekie tel wawan ti i uke tetel hehin mahe axoan.

Kakain ti sale tuohain

³³“Tin amuto hongoen, ‘Kum xaxaputi kakain ti na o tuoha haniwen Haeu.’

(Num 30:2) ³⁴Tuahe ape nga hone amuto, kum

tutuoha ukek kuinakei tone Haeu nake se tone tel Masiwi Haeu. ³⁵Kum tutuoha ukek kuinakei tehu pon itan ie nake i ti Haeu. Kum tutuoha ukek kuinakei Jerusalem nake se taon ti Haeu. ³⁶Kum tutuoha ukek kuinakei patum nake o kum pon aile hapolui ma hapaxaxui tok na uk. ³⁷Na o tuoha, tua kakawa ‘se’ ma na ‘kumahe.’ Na o kak hakila kuinake ti tutuoh tetam, i ahuma ti Satan.

Kum he kahukah saun lialun

Lk 6:29-30

³⁸“Imat amuto hongoen, ‘Na tel seilon i xaxusi tepaun pulam, o xaxusi aliakewa tepaun pulan. Na tel taputui hataxuxu nisum, o taputui hataxuxu aliakewa nisun.’

(Exod 21:24) ³⁹Tuahe nga hone

amuto, kum kahui aliliake waliko lialun ti seilon liai aile hani amuto. Na tel seilon aile hani amuto saun tenen pate hahien, kum aile kahui

aliliake. Tiliwen i aile tuhi ulea. ⁴⁰Na tel lehe i sului amuto ape waxi lungei tehu puxuaumuto, hani palahiwa i tehu liai. ⁴¹Na tel i hone lungei amuto kaua teik kokol tehu kakun, amuto kau haxau ahekewa teik. ⁴²Na tel katei amuto teik na soxi, haniwa i. Na tel seilon pahan i hapuasa teik na soxiamuto, haniwa i hapuasa.

Waheniwa teka laha pahoxai o

Lk 6:27-36

⁴³‘Imat amuto hongoen, ‘Waheniwa teka lohumuto ma tumuiwa teka na lialun ti amuto.’ *(Lev 19:18)* ⁴⁴Tuahe nga hone amuto, waheniwa teka laha pahoxai amuto. Lotu hualiawa teka laha hialialu amuto. ⁴⁵Na amuto aile ukek ien, amuto sohot hawane nati tel Tamamuto Haeu. Waheniwa hatesol seilon tekewe nake Haeu hani alon haxewai ati seilon solian ma lialun. Ape i hauxa akah hani seilon teka sawisawin ma teka weli ailei saun lialun. ⁴⁶Haeu kum kahui hasolia amuto na masin amuto waheni mewenae teka laha waheni amuto. Kalak taen teka seilon waxiai moni hani teka masiwi ti Rom, lato waheni mewenae teka laha waheni lato. ⁴⁷Na amuto kakak mewenae kapi teka lawamuto, kalahai lehe Haeu kahui hasolia amuto? Kalak taen laha kum tioi Haeu laha ailele saun tenen ien. ⁴⁸Amuto kewa seilon sawisawin wanen hanowi ti tel Tamamuto Haeu i sawisawin wanen.

Sale hualiai teka tap soxi

6 ¹‘Na amuto aile puasain solian, lepeteniwa, kum ailele ti lehe laha sameni amuto. Na amuto aile kola lehe lawe seilon sameni, amuto kum uke kahumuto ti tel Tamamuto Haeu. ²Na masin amuto huali tel seilon, amuto kum aile kokola hanowi teka seilon leholaha huoka, laha ailele leili synagog ma he puli lawe seilon. Laha aile lehe teka seilon haxawa axalaha. Nga hone amuto, laha uke hatapoen kahulaha. ³Na masin amuto huali tel seilon, amuto kum kakaxi hani tel na seilon kalak i lohumuto solian. ⁴Na masin amuto huali tel seilon a teka liai kum tioi, tel Tamamuto Haeu lawe i ningahi ape i kahui amuto.

Jises hanau sale lotu

Mk 11:25; Lk 11:1-4

⁵‘Na amuto lotu, amuto kum aile hahanowi teka seilon leholaha huoka. Pahalaha lawe laha lotu ti leili synagog ma ti he puli lawe seilon lehe lawe seilon niningahi laha. Nga hone amuto, laha uke hatapoen kahulaha. ⁶Na masin amuto lotu, soh haniwa leili ing, keitiwa aweing ape lotu haniwa tel Tamamuto Haeu. Kalak amuto kum niningahi i, tel Tamamuto lawe i ningahi waliko likihan ti amuto ailele ape i kahui amuto. ⁷Na amuto lotu, kum aile hahakila kakain tenen i tua lalolal,

hanowi ti teka seilon laha kum tioi Haeu. Laha sokok Haeu hong laha nake lotu ti laha pate weluwelun. ⁸Amuto kum hahanowi ti laha. Tel Tamamuto hoi liai i tioiwen waliko tenen amuto tae, imat ti amuto kamea.

⁹“Na amuto lotu, amuto kak kewak:

“Tel Tamamite Haeu,
amite sameni o nake o pate tuah wanen.

¹⁰ Pahamite o neiniwa ma ngahatiwa amite.

Hualima amite usiam hanowi tetesol lato kapim
leili tonam.

¹¹ Axima amite an tapai ti ngain tehu tehu.

¹² Oxoxiwa amite ti kawatan ti lialui woumite,
masin ti amite oxoxi seilon liai ti kawatan
ti waliko lialun laha aile hani amite.

¹³ O kum hahani amite totohong ailan
lehe amite kum aile saun lialun.

Ape awaiwa amite ti Satan
ma teka spirit lialun tetan.’

¹⁴“Na masin amuto oxoxi seilon liai ti kawatan ti waliko lialun laha aile hani amuto, tel Tamamuto Haeu tin i oxoxi amuto ti kawatan ti lialui woumuto. ¹⁵Tuahe na amuto kum oxoxi seilon liai ti kawatan ti waliko lialun laha aile hani amuto, tel Tamamuto tin i kum oxoxi amuto ti kawatan ti waliko lialun amuto ailewen.

Jises hanau sale halinia an

¹⁶“Ti amuto halini an hualiai lotu ti amuto hani Haeu, kum aile kokola he kawamuto, hanowi ti teka seilon leholaha huoka lawe to ailele. Laha aile kola lehe hatesol seilon tioi ka laha hahalini an. Nga hone amuto, laha uke hatapoen kahulaha. ¹⁷Tuahe na amuto halini an, nuhiwa kawamuto ma hexiwa ukumuto. ¹⁸Amuto aile kewak ien lehe laha kum tioi ka amuto hahalini an. Pake tel Tamamuto Haeu, amuto kum ningahi, i tioi. Lawe i ningahi waliko likihan ti amuto ailele ape i kahui amuto.

Sale apuhiniai soxi

Lk 12:33-34

¹⁹“Amuto kum apuhini hahakila waliko solian tenen tenen ti itan ie. I aneso lialu ma teka seilon ti xuxuina waxi. ²⁰Hani hatapoa kuimuto ma namilomuto haniwa Haeu. Ie masin ka amuto apepeseni kahumuto ti tonan. Tesol ien tap tahi lialuan ma tap teka xuxuina. ²¹Namilomuto toi waliko tuah ti amuto. Aile ape kewa Haeu kapitiai namilomuto.

Namili seilon masin tehu kamaian

Lk 11:34-36

²²“Namilomuto masin tehu kamaiamuto. Aile ape na namilomuto solian, amuto xuhai xewan ti saun solian. ²³Tuahe na namilomuto lialun, amuto xuhai tilokoan ti saun lialun. Ien masin ka kamaiamuto i peh ape amuto leili lalape tilokoan.

O kum puas uke hahitake masiwi hua

Lk 16:13

²⁴“Amuto kum puas uke hahitake masiwi hua, uke amuto waheni tel ape amuto watakai tel, amuto hong kakai tel ape kum hong tel. Amuto kum aile uke puase Haeu na masin namilomuto tin xoxoan ti ngahoi moni.

Kum hahakila namil

Lk 12:22-31

²⁵“Nga hone amuto, kum namiloi hahakila an, unumamuto ma sosomuto. Sale totonamuto seilon pamu tuah ti an a tupuamuto pamu tuah ti maia. ²⁶Paxaiwa manixux, laha kum seseini ma apupuhini an a tel Tamamuto Haeu ngangahati laha! Nga kakane hawane amuto ka Haeu namiloi ukek amuto pamu tuah ti manixux. ²⁷Kaie amuto pon hawelu ahekei tuahe na teik totonamuto ti amuto to nanamiloi?

²⁸“Ape kalahai amuto to nanamiloi maia? Paxaiwa sale xexei palawa. Laha malang puas sawitiai maia sosolaha! ²⁹Tuahe nga hone amuto, kalak taen tel masiwi Solomon, sosen, maia ma hatesol soliai waliko tetan, i kum pon soliai palawa. ³⁰Haeu tel i ngangahati pahoah, i ie tetelao ape letu laha lui xoini. Kaie kumahe pamu i ngahati aluluini amuto? Amuto tap namil xoxoan ti Haeu.

³¹“Ape amuto kum namiloi ukekek, ‘Kaie anak, unumak ma sosok nga kema ia?’ ³²Tesol waliko ien, teka laha kum tioi Haeu to namiloi hahakila. Tel Tamamuto Haeu tioi waliko ti amuto tap. ³³Haniwa i neini amuto ape ailewa waliko tenen i hamuamua i. Ape i hani amuto hatesol waliko ien. ³⁴Kum namiloi hahakila waliko ti na i sohot letu. Waliko ti letu, tiliwen ti letu. Amuto kum huhukumini kawatan ti ngain tehu tehu.

Kum kak hahalialu woi seilon liai

Lk 6:37-42

7 ¹“Kum kak hahalialu woi seilon liai lehe Haeu kum lengeini amuto. ²Haeu nam kolongeni woumuto hanowi na amuto nam kolongeni woi teka liai. Ape i aile hani amuto waliko tenen na amuto aile hani teka liai.

³“Kum hahanowi teka laha kak halialu woi seilon liai a laha kum paxai tioi puki lialui woulaha. Laha masin teka seilon laha ningahi teik masiap kokol he puli tel seilon liai a laha kum paxai tioi teik masiap lalap he puki pulalaha. ⁴Lehe amuto hone ukek ia tel seilon liai, ‘Hanima nga xaxaweni teik masiap kokol he pulam’ na masin puki amuto teik masiap lalap he pulamuto? ⁵Seilon tenen lehomuto huoka! Amuto xaxawenimua teik masiap lalap he pulamuto ape muhin ien amuto paxapax alua ti xaxaweniai teik masiap kokol he puli tel seilon liai.

⁶“Kum kaxi hahanau kakai Haeu hani teka laha watakai hawane i. Laha aile hanowi ti sinen ma pou. Na amuto towi hani lato waliko tenen tuah, lato tuhi pexi halialu ape lato towiahu atalahi amuto. Tin masin teka laha watakai hawane Haeu, laha hil pahoi aliake amuto ape laha kak halialu kakai Haeu.

Kamei talingoiwa Haeu

Lk 11:9-13

⁷“Amuto kamei talingoiwa ape Haeu hani amuto waliko ti amuto kakamea. Upia talingoiwa ape Haeu huali amuto tunahian. Kikini talingoiwa kahip ape Haeu hei hani amuto. ⁸Teka na laha kamea, Haeu hani laha. Tel na i upia, Haeu huali i tunahian. Tekana laha kikini talingoi kahip, Haeu hei hani laha.

⁹“Na natumuto kamea an, kaie amuto hani i pot? ¹⁰Na natumuto kamea xixi, amuto hani i weiko? ¹¹Kalak woumuto lialun, amuto tioi haniai waliko solian hani natumuto. Tuae Haeu tel Tamamuto i hani amuto pamu kilaian ti na amuto kamei i.

¹²“Aile haniwa seilon liai saun tenen pahamuto laha aile haniwa amuto. Tenen saun ien i salangawe nauna ti Moses ma teka kuluiai kakai Haeu.

Aweisal omiomin ma mamanan

Lk 13:24-25

¹³“Nahih usiwa tewau aweisal omiomin kane tesol tonain kapi Haeu ti tap tahi tapoan. Tewau aweisal hani tesol ti kawatan tap tahi tapoan i mamanan ma pate malimun ape pate kilan seilon nanahih ien.

¹⁴Ape tewau aweisal kane tesol tonain kapi Haeu ti tap tahi tapoan, i se omiomin a pate ailan ma pate palai seilon tunahian.

Tea pata ma huan

Lk 6:43-45

¹⁵“Amuto kanipetiwa teka seilon laha woinakon kuluiai kakai Haeu. Paxaialaha ti melal masin sipsip tuahe ti leilon laha masin sinen tenen tumun pate kalimen. ¹⁶Amuto paxai tioi laha ti sale pupuasalaha. Au

i kum hahuama huai laku ape sawaul i kum hahuama huai ul. ¹⁷Pata xexean solian, huan solian a pata xexean lialun, huan lialun. ¹⁸Pata tenen xexean solian, huan kumahe lialun ape pata xexean lialun, huan kumahe solian. ¹⁹Tenen pata na i kum hua alua, laha koti hamahusu ape lui xaxaweni. ²⁰Aile ape amuto tioi teka seilon woinakon kuluiai kakai Haeu na amuto paxai ani pupuasalaha.

Teka woinakon kahikahi Jises

Lk 6:46

²¹“Teka laha axai nga Masiwi, kumahe hatesol soh hani tesol tone Haeu ti neinia lawe seilon, mewenae teka na laha puas usi waliko ti tel Tamak Haeu pahan. ²²Tehu ngain tapeinan ti Haeu hiniti seilon, kilan teka laha kum puas usi kakai Haeu laha hone nga ukek, ‘Tel Masiwi, hahitake axam amite kului kakai Haeu, amite usi xaxaweni spirit lialun ma aile kilan waliko lalap ti i kola pohem.’ ²³Ape nga kakane laha, ‘Nga kum tioi amuto. Xaxaua tetak amuto seilon lialun!’

Puas usiai kakai Jises

Lk 6:47-49

²⁴“Na amuto hong kakaiak ape puas usi, amuto masin seilon tenen hina namilon. I atai tehu ingan he hepekeun ailan. ²⁵Akah lalap uxalih, weu lalap hutomile, aupol kuin taheilih tehu ingan tuahe i tai put manan nake i hahatuhi he hepekeun ailan. ²⁶Tuahe na amuto hong kakaiak a kum puas usi, amuto masin seilon tenen tap namilon. I atai ingan he hepekeun wakiakin. ²⁷Akah lalap uxalih, weu lalap hutomile, aupol kuin taheilih tehu ingan ape i manan. Malehe ape lialui mananaian!”

²⁸Taen Jises kak hatapoa, teka laha apupuha laha hong ong amuke hawane sale kakaian. ²⁹I kumahe masin teka hanau nauna ti Moses, kakaian masin ka i tel pamu masiwian ti lato.

Jises haewia tel seilon naxe tinun hakaliape i

Mk 1:40-45; Lk 5:12-16

8 ¹Muhin ti Jises hanau kewa teka seilon, i mos alialih he maunten ape kilan wanen seilon nahih kahiti i. ²Tel seilon hina nax lialun he tinun nahih hani kapin, i lokuha mateiwaun ape i ukek, “Tel Masiwi, na o waheni, xaxaweniwa naxe tinuk lehe nga hau alia.”

³Jises tulini aka soti tel seilon. I ukek, “Nga waheni. Ewiwa ma haua!” Ti i kakawa tel seilon ewi huluta. ⁴Ape Jises hone i, “Kum kaxi hahani teka seilon liai. Nahih sawi haniwa kapi tel masiwi ti hukuminiai Haeu ma seilon lehe i paxai kalisi tinum. Kau hetekiewa huok manixux ti haniai Haeu masin ti Moses kakawen. Ien kola haniai teka seilon ka o ewiwen ape pon o hukuma hani kapi laha.”

Jises haewia tel unau tel masiwi ti hile ti Rom

Lk 7:1-10

⁵Ti Jises tahia haniwa Kapenaum, tel masiwi ti hile ti Rom kamei i huhual. ⁶I ukek, “Tel masiwi, tel unauak pate tinun engeeng leili ing, tupuan maten ma pate i lamani tinun.”

⁷Jises ukek, “Nga nahima aile haewiaian.”

⁸Tel seilon pahoi ukek, “Oie tel masiwi, kumahe. O pate masiwi kasia ti na o nahih haniwa leili ingak. O tua kakawa ape tel unauak i ewi.

⁹Nga tin hina seilon pamu masiwian tetak ma tin hina seilon ti hile hahitakak. Na nga hone tel, ‘Nahiwa,’ i nahih. Na nga hone tel, ‘Nahima,’ i nahima. Ape na nga talo tel unauak, ‘Ailewa tetenen,’ i aile.”

¹⁰Ti Jises hongoa, pate i ongake ape i hone teka seilon kakahiti i, “Nga kakane amuto, ti leili Israel nga tai tutunah tel seilon i hina namil xoxoan tetak masin tel seilon ti Rom ie. ¹¹Nga kakane hawane amuto, ngain telao ti Haeu hiniti hatesol seilon, kilan laha ahuma xux tesol tesol ape to kapi Abraham, Aisak ma Jekop ti tehu angiaian lalap Haeu apepeseni leili tonan. ¹²Tuahe teteka seilon ala ti Haeu, teka ien Haeu towi xoini hani he tilokoan. Laha tang lialu ma atalahi hamekimeki nisulaha nake moloan lalap tap tahi tapoan.”

¹³Ape Jises hone tel masiwi ti teka seilon ti hile, “Nahih haniwa ingam. Nake o soh ka nga pon haewia tel unauam, i sohot.” Tataen ien wanen tel unauan ewi huluta.

Jises haewia kilan seilon

Mk 1:29-34; Lk 4:38-41

¹⁴Jises nahih hani leili ingi Pita ape i paxai tunahi tel hehin ihai Pita tinun engeeng he sau. Lul tunahi i. ¹⁵Ti Jises aka sotiwa minan, tinun ewi. Ape se i zahat apeseni ani Jises.

¹⁶Ti ape alohah, teka seilon hakahita hani Jises kilan seilon ti spirit lialun kapiti hahialalu. Kakain tehue Jises xaxaweni hatapo teka spirit lialun ape i haewia hatesol seilon tinun. ¹⁷Waliko ien i haponowi hawane waliko ti Aisaia tel kuluiai kakai Haeu kak kilamiwen,

“I xaxaweni nax tenen tenen ti kaha.”

(Isa 53:4)

Sale kahitiai Jises

Lk 9:51-62

¹⁸Ti Jises ningahiwa kilai teka seilon kapin, i hone tesol kahikahin lang haniai sai liai tepaun ti kanitax Galili. ¹⁹Tel seilon ti hanau nauna ti Moses, i nahih hani kapin ape i ukek, “Tel masiwi, tesol tesol na o nahih, nga kahiti o. Nga lawe kahikahim.”

²⁰Tuahe Jises pahoi i ukek, “Sinen hina walun, manixux hina ingan a nga, tel Nati Seilon, tap tuahe tesol na tone hanawaiak.”

²¹Tel seilon liai, tel ti kahikahin, hone i ukek, “Tel masiwi, nga aunimu tel tamak atengi tataen i matewa ape nga tihini.”

²²Tuahe Jises pahoi i ukek, “O kahitima nga. Teka seilon kumahe ti Haeu laha masin seilon maten. Tiliwen teka ien tihiniai teka maten.”

Jises hamonga tehu ahon lalap

Mk 4:35-41; Lk 8:22-25

²³Jises ku haniwa he tea koap ape tesol kahikahin kuoxi i. ²⁴Tai kue, ahon lalap tunahi lato. Laman i hutomi tea koap. A Jises i mamatih. ²⁵Tesol kahikahin hangoni i. Lato ukek, “Tel Masiwi, hualiwa kako uke kako taxix mat!”

²⁶Jises ukek, “Alahan ka pate amuto mamata? Nakon amuto tap namil xoxoan ti Haeu?” I xahatawa ape i kakane aupol ma laman, “Mongawa!” Ape i tuxi.

²⁷Tesol kahikahin pate lato tataxini, “Seilon lahan tetenen? Taen aupol ma kanitax hong usi kakaian!”

Jises haewia hua seilon spirit lialun kapiti hahalialu

Mk 5:1-20; Lk 8:26-29

²⁸Jises kolia hani pape kanitax Galili sai liai tepaun, hepekeun ti Gadara. Hua seilon lalu sohotuma he amal ti ien nahih pahoima i. Spirit lialun kapiti hialialu lalu ape lalu se lengean wanen. Aile ape tap tel seilon nanahih tewau aweisal ien. ²⁹Ti lalu ningahiwa Jises, tesol spirit lialun leilolalu ausini, “Tel Nati Haeu, o paham waliko la ti amite? O nanahima ti aile hialialuamite? I tai meiwa ngain ti Haeu kikilami.”

³⁰Xohixohin ien, kilan pou exiex. ³¹Tesol spirit lialun kamei eliel Jises, “Na masin o usi ahuti amite, talo haniwa amite leili tesol pou.”

³²Salan, Jises hone lato, “Amuto nahiwa!” Ape lato ahuta soh hani leili tesol pou. Hatesol pou ien kiliwau mosua ti he sahikekean tamus hani itax ape lato waut mat. ³³Tesol ngahatiai pou, lato mamata kiliwau hani taon ape kaxi sawatani waliko ti i sosohot. Tin lato kaxi hetekie waliko ti i sohot hani huhua seilon spirit lialun kapiti hialialu lalu. ³⁴Ape kilan wanen seilon ti tehu taon ien, laha nahih upia Jises. Ti laha tunahiwa, laha kamei eliel i ti nahih saliliai hepekeunaulaha.

Jises haewia tel seilon tupuan maten

Mk 2:1-12; Lk 5:17-26

9 ¹Jises ku haniwa he tea koap ape i luaini kotiwa kanitax Galili hani tehu taon tonan. ²Teka seilon kau hani i tel seilon tupuan maten engeeng he sau. Ti Jises ningahiwa xoxoi namilolaha, i hone tel tinun, “Tu xoxoa tel natuk! Nga oxoxi o ti kawatan ti lialui woum.”

³Ape tesol hanau nauna ti Moses kakak alia puki lato, “Tel seilon ie kak hanowi ka i Haeu. Mewenae Haeu pon oxoxiai seilon ti kawatan ti lialui woulaha.”

⁴Jises ttoi namilolato ape i ukek, “Alahan namilomuto lialun? ⁵Tetenen ia pamu malimuan? Nakon pamu malimun na nga hone tel seilon tupuan maten, ‘Xahatawa ape nahiwa,’ ka ‘Nga oxoxi o ti kawatan ti lialui woum?’ Ti ailei hahuonen, mewenae seilon ti hina pohe Haeu i pon ailean. ⁶Nga aile kola lehe amuto ttoi ka nga, tel Nati Seilon, he tehu pon ie nga hina poh oxoxiai seilon ti kawatan ti saun lialun ti laha.” Ape i hone tel seilon tupuan maten, “Xahatawa, waxiwa enepam ape nahih haniwa tonam.”

⁷I xahat ape i nahih hani ingan. ⁸Ti teka seilon paxaiwa, laha ong mamata hawane ape laha sameni Haeu nake i axi poh tenen masin ien hani seilon.

Matiu sohot kahikahi Jises

Mk 2:13-17; Lk 5:27-32

⁹Jises nahih salili tesol ien. Ti i nanahiwa, i ningahi tel seilon axan Matiu toto tesol tone puasan. Pupuasan waxiai moni ti teka Ju hani teka masiwi ti Rom. Jises hone i, “Kahitima nga. Pahak o kahikahik.” Matiu tule ape kahiti i.

¹⁰Ti Jises to angiang leili tehu ingi Matiu, kilan teka waxiai moni ma teka weli ailei saun lialun nahima to akati Jises ma tesol kahikahin.

¹¹Teka Parisi paxaiwa ape laha kamei tesol kahikahin, “Kalahai Jises to ang kapi seilon tetenen?”

¹²Jises hong lato kakak ape i ukek, “Dokta kum puasake seilon huliwi, mewenae teka tinun. ¹³Nahiwa ape paxai ttoiwa waliko ti Haeu kakaxi leili pepaun ti i ukek, ‘Nga pahak amuto hina tatahan ti seilon liai, kumahe pahak amuto telei axi nga manihuh.’ (Hos 6:6) Kumahe ka nga he tehu pon ie upiai kahikahik seilon tenen laha sokok laha sawisawin. Nga tahiana upiai kahikahik seilon tenen laha ttoi woulaha lialun.”

Nauna wasan ma nauna haun kum he paho

Mk 2:18-22; Lk 5:33-39

¹⁴Imuh tesol kahikahi Jon Baptis nahih hani kapi Jises ape kamei i, “Nakon lahan teka kahikahim kum halini an ti hualiai lotu ti lato hanowi ti amite ma teka Parisi?”

¹⁵Jises kak pahoi lato, “Taen tel seilon i sal i kapi tesol seilon ti laha ilowima ti salasala, kaie lato to ti tatahan ape kum ang? Kumahe! Lato ang amuam kapin. Tuae ngain tehu i luluainima ti laha waxi tel seilon i sal ti lato ape tataen ien lato halini an.

¹⁶“Tap tel ukeke teik maia haun paxatawai ai teik maia wasan. Na i aile ukek ien, teteik haun i lexi teik wasan ape wawan i lap ahe. ¹⁷Seilon kum lohi hahakila patula wel hani tehu po wasan nake na i lauti, tehu po i watat ape patula tapulol. Pamu ewian na i lohi hani he tehu po haun lehe ati lalu kum lialu.”

Tel akaik hehin maten ma tel hehin tinun

Mk 5:21-43; Lk 8:40-56

¹⁸Ti Jises kaakane lato, tel ti tesol masiwi ti teka Ju nahih hani kapin. I lokuha mateiwaun ape i ukek, “Tel natuk hehin i mamatewa aoep. Pahak o nahih hanawa minam patul tetan lehe i moih alia.” ¹⁹Jises tu nahih kahiti i ape tesol kahikahin tin nahih usiwa i.

²⁰Lokon ien tel hehin hina nax ti sale tapunaun leili ahang huopanim huohu, i nahih usi Jises ape soti ngixi tehu puxuaun. ²¹Ti namilon wanen i ukek, “Kalak nga tua soti tehu puxuaun, naxe tinuk i tapo.”

²²Jises tohea paxai i ape ukek, “Amuamua tel natuk. Xoxoi namilom tetak i aile hasolia o.” Ape salan, i ewi huluta.

²³Ti Jises nahih haniwa leili tehu ingi tel masiwi, i ningahi ka teka seilon laha tangitang ma wiliwilia. ²⁴Ape i ukek, “Amuto hatesol nahiwa! Tel akaik ie i tai mat, i tua mamatih.” Tuahe laha hatesol mal soxeni i. ²⁵Ti laha sohot hatapoa, Jises nahih hani kapi enepe tel akaik. I akeni minan ape tel akaik xahat. ²⁶Menge waliko ti i ailele i sawat kakalini hatesol xux ti ien.

Jises haewia hua seilon pulaxa

Mk 10:46-52; Lk 18:35-43

²⁷Jises nahih salili tesol ien. Ti i nanahiwa hua seilon pulaxa nahih usiwi i. Lalu tilol ukek, “Tahanema amili, tel kahi nati David!”

²⁸Ti Jises soh haniwa leili ing, huhua seilon pulaxa nahih hani kapin. Ape i kamei lalu, “Amulu soh ka nga pon haewiamulu?”

Lalu ukek, “A se, tel masiwi.”

²⁹Jises soti pulalalu ape i ukek, “I sohot hanowi ti xoxoi namilomulu.” ³⁰Ape pulalalu ewi. Jises kakane lalu, “Kum kakaxi wanen hani tel na seilon.” ³¹Tuahe lalu nahih kaxi sawateni hani tesol tesol ti xux ien waliko ti Jises ailewen.

Jises haewia tel seilon i kum kak uke

Lk 11:14-15

³²Ti lalu nahih saliliwa Jises, laha hakahita hani kapin tel seilon i kum kak uke nake spirit lialun kapiti hialalu i. ³³Tuahe tataen Jises xaxaweniwa spirit lialun ape tel seilon kakak. Hatesol seilon laha ongake hawane. Laha kak ausini, “Amite tai papaxai waliko tetenen ti Israel hatexux!”

³⁴Tuahe teka Parisi ukek, “Satan axi i poh ti xaxaweniai spirit lialun.”

Jises hina tatahan ti seilon

³⁵Jises nahih kakalini taon ma toan tewau tewau. I hanau teka seilon leili synagog. I kaxi meng solian ti Haeu neini seilon ma i aile haewia seilon ti hina

nax tenen tenen. ³⁶Ti i paxaiwa kilai seilon, i tahane hawane nake laha masin seilon tenen lioan. Laha namiloi hakila waliko tenen tenen ape laha masin sipsip tenen tap ngahatan. ³⁷Ape i kakane tesol kahikahin ukek, “Tekka seilon ie masin kilai an he kin ti i apeasawen. Tuae seilon ti apuhiniai an, teteka ti neiniai seilon hani Haeu, laha pate palai. ³⁸Kameiwa Haeu tel Tame kin lehe i talo palahi seilon ti apuhiniai an ti i apeasawen.”

Huopanim hua aposel

Mk 6:7; Lk 9:1

10 ¹Jises tiloi apuhini tesol huopanim hua kahikahin ape i axi lato poh ti xaxaweniai spirit lialun ma haewiai seilon ti hina nax tenen tenen. ²Ie axe tetesol huopanim huhua aposel: imat Saimon (axan liai Pita) ma tel ukalan Andru, Jeims ma tel ukalan Jon, lalu nati Sebedi, ³Pilip ma Batolomiu, Tomas, Matiu, kemuk i tel waxiai moni, Jeims tel nati Alapeus, Tadeus, ⁴Saimon, kemuk i tel ti teka Ju laha hil pahoi teka Rom, ape Judas Iskariot, tetel seilon imuh i hangaini Jises.

Puase tesol huopanim huhua kahikahi Jises

Mk 6:8-13; Lk 9:2-6

⁵Jises talo tesol aposel ape i kakane lato ukek, “Amuto kum nahih hahani kapi teka kumahe Ju ma na tuahe tehu taon ti Samaria. ⁶Amuto nahih haniwa kapi teka seilon ti Israel, laha masin teka sipsip tap ngahatalaha. ⁷Nahiwa ape kaxi sawateniwa ka Haeu tel neiniakako ape i xohiwen. ⁸Haewiawa teka tinun, hamoiha aliakewa seilon maten, haewiawa teka seilon hina nax lialun he tinulaha ma ahuti xaxaweniwa spirit lialun ti leilolaha. Masin ti amuto tua uke tap kahun, tin amuto tua haniwa, kum kakamea kahi puasamuto.

⁹“Kum kakau moni. ¹⁰Kum kakau kak, sohia i sosomuto, axahe aemuto ma na teik kuaiamuto. Seilon ti ailei puase Haeu, laha kum tae ti lawe waliko.

¹¹“Na amuto tahia haniwa taon ma na toan, pax ngahoa tel na i waxi auni amuto ape amuto toa kapin atengi tataen telao amuto salili i. ¹²Ti amuto soh haniwa tehu ing, amuto kak kewak, ‘Amuam ti Haeu hani amuto.’ ¹³Na seilon ti leili ing waxi auni amuto, amuto axiwa laha amuam ti Haeu. Na laha kum waxi auni amuto, amuam ti Haeu i alia hani kapimuto. ¹⁴Na seilon watakai amuto ma na kum hong amuto, tapahi xaxaweniwa hepekeun he anele aemuto. Ien se kolakol ti laha kum waxi auni seilon ti Haeu. Ape nahih saliliwa tehu taon ma na tewau toan ien. ¹⁵Nga hone amuto, tehu ngain ti hinitiai seilon, Haeu kolongeni ka laha pamu lialuan ti teka seilon lialun ti Sodom ma Gomora.

Kawatan ti luluainima

Mk 13:9-13; Lk 21:12-17

¹⁶“Hongoa! Nga talo amuto hanowi tanih hani leili teka wako. Aile ape amuto hanowiwa anesoi uxi ma hanowiwa xu ka masop. ¹⁷Lepetawa hina seilon laha

pohi xioti amuto ape sului amuto hani teka seilon ti hong paxaii kakain ape laha xai amuto leili synagog. ¹⁸Nake amuto kahikahik, laha ati lungei amuto hani teka masiwi tenen tenen. Ape amuto kaxi meng solian ti Haeu hani laha ma teka laha kum ttoi i. ¹⁹Ti laha aka kongini amuto, kum hahakila namilomuto waliko tenen ti na amuto kak. ²⁰Spirit ti Haeu hanamiloa amuto waliko tenen na amuto kak.

²¹“Hahutalin, tel i hangaini tel hani laha telei. Tin masin hahutaman, tel taman i hangaini tel natun hani laha telei. Tek aakaik laha watakai hawane tamalaha ma tinalaha ape laha hangaini lato hani seilon telei. ²²Kilan wanen seilon laha watakai hawane amuto nake huak, tuahe na amuto tu xox kahikahik atengi amuto mat, Haeu waxi auni amuto lian tehue. ²³Na teka seilon ti tewau toan aile halialu amuto, ox haniwa toan liai. Nga kakane amuto, nga, tel Nati Seilon, nga alia hani kapi tel Tamak Haeu imat ti amuto hatapo puasamuto leili Israel.

²⁴“Tap tel seilon i xoini tel hanauan, tap tel unau tel masiwi i xoini tel masiwi tetan. ²⁵Laha kum aile hani tel na seilon pamu soliaian ti laha aile hani tel hanauan. Ape laha kum aile hani tel unau tel masiwi pamu soliaian ti laha aile hani tel masiwi tetan. Na nga tel tame tehu ing laha axai Satan, pamu laha aile halialu ahekewa teka hahitakak!

Mamatawa mewenae Haeu

Lk 12:2-7

²⁶“Kum maamata tuahe seilon. Waliko ti i atutuha ma na mumuna aoape ie, imuh Haeu hatakei. ²⁷Waliko tenen ti nga kaxi mumuneni hani amuto, kaxi ahuti haniwa teka liai. Waliko ti mewenae amuto hongohong, kaxi ahuti haniwa lawe seilon. ²⁸Kum maamata teka laha tua telei tupuamuto, laha kum pon teleiai namilomuto ma hanawain ti Haeu haniwen amuto. Mamatawa mewenae Haeu nake i pon telei xoiniai tupuamuto ma hatesol waliko leilomuto hani tesol ti kaui kawatan tap tahi tapoan. ²⁹Moni kokol i pon kahuiwai huok piakus tuahe tap tok i mat halik na Haeu ukek i mat. ³⁰Amuto seilon, Haeu ttoi hatapo mongohe uk he patumuto. ³¹I namiloi ukek ka amuto pamu tuah ti piakus. Aile ape, kum maamata.

Teka laha waheni a teka laha watakai Jises

Lk 12:8-9

³²“Na tel i namiloi waxi nga ma kakaiak ape i kaxi ahuti hani seilon ka i kahikahik, nga kaxi hani tel Tamak Haeu ka i tetak. ³³Tuahe na tel i puluhini ti puli seilon ka i kahikahik, nga hone tel Tamak Haeu ka tel seilon ien i kumahe tetak.

Axiai wasole seilon

Lk 12:51-53

³⁴“Kum nanamiloi ka nga tahiam a hasoliai wasole seilon ti tehu pon ie. Kumahe, kakain nga kema ti Haeu, i axi wasole teka namilolaha xoxoan

hani Haeu ma teka laha kum soh kakai. ³⁵Aile ape akaik wawan pahoi taman, akaik hehin pahoi tinan ape hehin pahoi ihan hehin. ³⁶Teka ti akikimuto wanen laha hilei amuto nake huak.

³⁷“Na tel seilon pamu i waheni tel taman ma tel tinan i xoini ti i waheni nga, i kum pon kahikahik. Na tel seilon pamu i waheni tel natun i xoini ti i waheni nga, i kum pon kahikahik. ³⁸Na tel seilon pahan kum is kaui kawatan masin ti nga kakau, i kum pon hawane kahikahik. ³⁹Na tel seilon pahan kum is kahikahik nake pahan i akeni kongini totonan ti itan ie, i lioi totonan ti kapi Haeu. Tuaehe na tel seilon i to kahikahik kalak na masin i lioi totonan ti itan ie, i waxi totonan ti kapi Haeu.

Haeu axi kahi teka laha ngahati teka unauan

Mk 9:41; Lk 10:16; Jn 13:20

⁴⁰“Na tel seilon auni amuke amuto tesol kahikahik, tin masin i auni amuke nga. Na tel seilon auni amuke nga, tin masin i amuke Haeu tel i taloma nga. ⁴¹Na tel seilon waxi auni tel kului ai kakai Haeu nake i tel unau i Haeu, i waxi kahun masin ti tel kului ai kakai Haeu. Na tel seilon waxi auni tel seilon sawisawin nake i unau i Haeu, i waxi kahun masin ti tel seilon ien. ⁴²Tioi kewak! Na tel seilon axi kalak tuahe na kaniup hani tel nake i kahikahik, i uke kahun ti Haeu.”

Jises ma Jon Baptis

Lk 7:18-35

11 ¹Muhin ti Jises hanau kewa tesol huopanim hua kahikahin, i nahih salili tesol toan ien ape i nahih hani taon ti xohixohin. I hahanau ma kakaxi meng solian ti Haeu hani teka seilon.

²Ti Jon Baptis leili kalabus, i hong waliko ti Krai ailele. I talo tesol kahikahin hani kapin. ³Ape lato kamei i ukek, “Nakon o se Krai, tel amite to atetengi Haeu taloma, a amite atetengi tel seilon liai?”

⁴Jises pahoi lato ukek, “Amuto nahih aliawa, honewa Jon waliko ti amuto hongohong ma niningahi. ⁵Teka pulaxa, laha nahih hanima kapik ape laha paxapax, teka laha kum nanahih ape laha nahih uke, teka hina nax lialun he tinulaha, laha ewi, teka taxingalaha sutu ape laha hong uke kakain. Teka maten laha moih alia ape teka pahalaha wanen Haeu neini ma ngahati laha, laha hongohong meng solian ti Haeu. ⁶Ape kaxi haniwa Jon ka teka namilolaha xoxoan tutuen tetak, Haeu aile hasolia hani laha.”

⁷Ti teka kahikahi Jon nahih aliiawa, Jises kakane teka seilon kapin sale Jon, i ukek, “Ti amuto nahiwa hongoi kakai Jon ti he lohong, amuto sokok amuto ningahi aita? Tel seilon namilon lawe i sohisohia? ⁸Amuto sokok ka amuto ningahi aita? Tel seilon tenen soson pate solian? Kumahe, seilon kum sosoi maia solian he lohong. ⁹Amuto kaxi hanima nga, amuto

sokok amuto ningahi aita? Tel kuluiiai kakai Haeu? Se, salan wanen, tuahe nga kakane amuto, Jon kumahe tuahe tel kuluiiai kakai Haeu. ¹⁰Jon tel seilon Haeu kakaxi leili pepaun. Haeu kakane tel Natun i ukek, “Nga talo tel ahutiai kakaiak imat tetam ti apeseniai seilon ti sohotuam.” (Mal 3:1)

¹¹Nga hone amuto, puase Jon ti Haeu kilami i ailean, se pamu tuah ti puase hatesol seilon liai. Tuahe kalak teka ti pate naun leili teka seilon Haeu neneini, anesoalaha sale nenein ti Haeu pamu lapan ti Jon. ¹²Lokon ti Jon kakaxi kakai Haeu hanima tataen aope ie, kilan seilon pahalaha wanen Haeu neini laha. ¹³Imat ti Jon, teka kuluiiai kakai Haeu ma nauna ti Moses, hatesol kak kilamiwen taun ti nenein ti Haeu. ¹⁴Ala amuto sohoa ka Jon se masin Elaija tel kuluiiai kakai Haeu, sohotuan Haeu kilamiwen. ¹⁵Na amuto hina taxing ti hongoi kakain, amuto hongoa!

¹⁶“Kaie nga kolongeni teka seilon ti aope ie ukek ia? Laha masin teka akaik laha toto ti tone halokoin. Laha tilol ausisini hani teka liai,

¹⁷“Amite pakui pak solian ti salasala hani amuto tuahe amuto kum amuam. Amite pakui pak ti tatahan tuahe amuto kum tang.’

¹⁸Masin Jon Baptis ti i sohotuma, i kum ang halapa ma i kum un waen, ape teka seilon ukek, ‘Spirit lialun kapiti hialiau i.’ ¹⁹Ape ti nga tel Nati Seilon sohotuma, nga ang ma un waen hanowi teka seilon liai, ape teka seilon ukek, ‘Paxaiwa tel seilon ien! Puhuan wawan ma weli unum. I tin lohi teka seilon ti waxiai moni hani teka masiwi ti Rom ma lohi teka seilon woulaha lialun.’ Tuahe nga kakane amuto, anesoi Haeu ti amili Jon hahanau seilon, i sohot xeu hawane ka salan, na auha paxai soliai puasamili, tataen ti kilan seilon ape laha aile usi hanauan ti amili.”

Taon ti laha kum soh Jises

Lk 10:13-15

²⁰Teka seilon ti tesol taon ti kewi Jises hahapuasa poh ti ailei waliko lalap tenen tenen, laha kum towiahu ti lialui woulaha hani Haeu. Aile ape i kak hakawata hani laha. I ukek, ²¹“Teka seilon ti Korasin ma Betsaida, Haeu axi amuto kawatan. Na nga aile hanila teka Taia ma Saidon waliko tenen lalap nga aile haniwen amuto, teka Taia ma Saidon laha towiahu kueiniwen ti lialui woulaha! ²²Aile ape, nga kakane amuto, tehu ngain ti hinitiai seilon, Haeu axi kawatan hani amuto i xoini kawatan ti i axi teka Taia ma Saidon.

²³“Ape teka seilon ti Kapenaum, amuto namiloi ukek ka Haeu sameni amuto ape waxi amuto hani kapin. Tuahe Haeu towi xoini amuto hani tesol ti kaui kawatan ti tap tahi tapoan. Kalak amuto ningahiwen waliko tenen lalap nga ailele, amuto kum towiahu ti lialui woumuto hani Haeu.

Na nga aile haniwen teka Sodom waliko ti kui pohek nga aile hahani amuto, kaie Haeu tai hialalu Sodom! ²⁴Aile ape, tehu ngain ti hinitiai seilon, Haeu axi kawatan hani amuto i xoini kawatan ti i axi teka Sodom.”

Jises ilowi teka seilon hani kapin

Lk 10:21-22

²⁵Ape Jises lotu hani Haeu ukek, “Tel Tamak Haeu, Masiwi ti lawe waliko ti patul ma tehu pon itan ie, nga kak kemulik hani o nake o mumuneni sale pohem ti teka laha sokok laha seilon aneso ape o haxewa hani teka seilon laha hana aliake laha hahitake ngahat tetam masin teka akaik. ²⁶Nga kak kemulik hani o tel Tamak nake paham i sohot ukek ien.”

²⁷Ape Jises hone teka seilon ukek, “Tel Tamak Haeu hani hatapoen nga pohen ma anesoan. Mewenae tel Tamak Haeu tioi hawane nga tel Natun ma mewenae nga tel Natun tioi hawane tel Tamak Haeu. Ape nga tel Natun nexi haxewa tel Tamak Haeu hani teka seilon ti nga kilami.

²⁸“Teteka amuto kakau kawatan ma namilomuto kilan, kewa amuto kahikahik lehe nga hani amuto hanawain solian. ²⁹Amuto puas elieliwa tetak ape hong usiwa kakaiak nake nga teheni hawane nga hani ailei puase Haeu. Na amuto aile ukek ien namilomuto heh. ³⁰Pake puasain nga hani amuto se paupaun ape usiai kakaiak se solian.”

Jises ma teka Parisi kak hapatapat sale Sabat

Mk 2:23-28; Lk 6:1-5

12 ¹Tai kue, telao ngain Sabat, Jises nahih kokotiwa tesol kini kon. Tesol kahikahin hitol ape asahi ani huai kon. ²Ti tesol Parisi ningahiwa, lato hone Jises ukek, “Paxaiwa, tesol kahikahim ailele waliko tenen hahalin ti telao ngain Sabat!”

³Jises kak pahoi ukek, “Nakon amuto kum tioi waliko ti tel masiwi David ma tesol seilon hahitakan aile lokon ti pate lato hitol? ⁴I nahih haniwa leili Ingi Haeu ape i ma teka kapin lato ani bret ti laha haniwen Haeu, kalak hahalin. Mewenae teka masiwi ti hukuminiai Haeu ma seilon pon anian. ⁵Nakon amuto kum tioi nauna ti Moses? Teka masiwi ti hukuminiai Haeu ma seilon laha puas telao ngain Sabat leili Ingi Haeu tuahe Haeu kum namiloi ukek laha talesiwen. ⁶Nga kakane amuto, nga pamu tuah ti Ingi Haeu ti Jerusalem. ⁷Kakai Haeu i ukek, ‘Pamu nga waheni amuto aile saun ti tatahan hani seilon i xoini na amuto kau hani nga manihuh.’ *(Hos 6:6)* Na amuto tioi hawane puole teik kakain ie, ala amuto kum tieni hialalu seilon ti laha tai aile saun lialun, hanowi tesol kahikahik. ⁸Pake nga tel Nati Seilon, nga se Masiwi ti Sabat. Nga tel sowini haniai seilon waliko tenen i pon ma na i kum pon laha aile telao ngain Sabat.”

Tel seilon minan maten*Mk 3:1-6; Lk 6:6-11*

⁹Jises nahih salili tesol ien ape i nahih hani synagog. ¹⁰Ape ti ien, tel seilon minan maten. Hina seilon pahalaha sakaloi aweisal ti suluiai Jises. Aile ape laha kamei hataehu i, “Ewi na haewia seilon telao Sabat?”

¹¹Jises pahoi ukek, “Na tel ti amuto tok tupun manihuh put hani tewau wal tahuloun ti telao ngain Sabat, kaie i kum ahuti? ¹²Seilon i pamu tuah ti tok na manihuh. Aile ape ewi ti hualiai seilon telao Sabat.”

¹³Jises hone tel seilon tepaun minan maten, “Hokahiwa minam!” Ti i hokahiwa, tepaun minan maten ewi hanowi tepaun liai. ¹⁴Ti tesol Parisi ningahiwa, lato aile ngah aweisal ti teleiai Jises.

Jises se tel Haeu kilami*Mk 3:7-12*

¹⁵Ti Jises hongoa ka lato hina namil ti teleian, i nahih salili tesol ien. Kilan wanen seilon nahih kakahiti i. ¹⁶I aile haewia hatapo teka tinun ape i hone hatuoha lato kum kaakane tel na seilon waliko ti i ailele.

¹⁷Waliko ti Jises ailele i haponowi hawane teik kakai Haeu leili pepai Aisaia. I ukek,

¹⁸“Ie tel Natuk, i unauak, tel nga kilamiwen,
nga waheni ma pate nga amuke hawane i.

Nga hani i Spirit tetak,
ape i kaxi ahuti hani lawe seilon
aweisal ti nga neini hasawi laha.

¹⁹I kum kak lungelung,
i kum tilol ma kak ausini sameniai kakaian
mate seilon.

²⁰I tahane teka seilon tenen masin topiu ti i kekelel.

I huali teka seilon namilolaha tetak
masin kamai ah tenen lehe i peh.

I puas tatale atengi tataen
teka seilon waheni nga neini laha.

²¹Ape kilan seilon ti lawe xux
hana hatapo laha hani he minan.”

*(Isa 42:1-4)***Pohe Satan ma pohe Holi Spirit***Mk 3:20-30; Lk 11:14-23*

²²Teka seilon hakahita hani Jises tel seilon pulaxa ma i kum kak uke nake spirit lialun kapiti halialu i. Jises aile haewia tel seilon ape i pon kak ma paxapax. ²³Teka seilon paxai tataxini waliko ti Jises ailele. Laha he kamekam alia laha, “Nakon se i Krai, tel kahi nati tel masiwi David?”

²⁴Ti teka Parisi hongoa, laha ukek, “I xaxaweni spirit lialun nake Satan tel masiwi ti spirit lialun axi i poh ti usi xaxawenialaha.”

²⁵Jises tioi waliko ti lato nanamilo i ape i hone lato, “Na seilon ti xux texux laha tikela ape hil alia puki laha, texux xux ien i lialu tamus. Na tesol akikin lato hil alia puki lato, tesol akikin ien lato kum tu xox. ²⁶Na masin Satan hilei aliake Satan, nenein tetan tapo tamus. ²⁷Amuto ukek nga usi xaxaweni teka spirit lialun nake Satan hakui nga. Na masin ien, kaie Satan haniwen tesol kahikahimuto poh ti usi xaxaweniai spirit lialun? Puase tesol kahikahimuto kola ka kumahe salan nga hahapuaa pohe Satan. ²⁸Spirit ti Haeu axi nga poh ti usi xaxaweniai spirit lialun. I kola ka Haeu tel neiniamuto ape i tahiawen.

²⁹“Satan masin tel seilon kuin. Tap tel seilon soh uke hani ingi tel seilon kuin ape waxi waliko tetan leili ing, halik na i xioti konginimu tel seilon kuin. Mewenae na i pamu kuiaian, i pon xoiniai tel seilon kuin. Se tin masin nga xoini Satan ape nga xaxaweni spirit lialun tetan ti seilon.

³⁰“Tel ti na i kumahe tepaun tetak, i pahoxai nga. Tel ti na i kum huali nga neinia teka seilon hani Haeu, i neini hasele laha ti Haeu. ³¹Nga hone amuto, Haeu oxoxi seilon ti kawatan ti lawe saun lialun laha aile, tuahe na tel i kak halialu Holi Spirit, tap wanen Haeu oxoxi i ti kawatan ien. ³²Tel na i kak halialu nga tel Nati Seilon, Haeu oxoxi i ti kawatan ti saun lialun ien, tuahe tel na i kak halialu Holi Spirit, Haeu kum oxoxi i ti kawatan ti saun lialun ien lian tehue.

Tea pata ma huan

Lk 6:43-45

³³“Pata amuto paxai tioi na amuto paxai huan. Pata tenen huan solian i pata solian. Pata tenen huan lialun i pata lialun. Tin masin ala amuto tioi seilon solian ma na lialun na amuto paxai ani pupuasan. ³⁴Amuto masin noh! Amuto kak ukek ia kakain solian na amuto seilon lialun? Kakain ti seilon ahuti i ahutama ti namilon. ³⁵Seilon solian hina namil solian ape i ahuti kakain solian. Seilon lialun hina namil lialun ape i ahuti kakain lialun. ³⁶Amuto tioi kewak, telao ngain ti Haeu hiniti seilon, lawe seilon uke kahi kakain lialun ti laha kakawen. ³⁷Puki kakaiamuto sului aliake amuto. I kola na amuto seilon solian ma na lialun.”

Teka masiwi ti teka Ju kamei Jises kolai pohen

Mk 8:11-12; Lk 11:29-32

³⁸Teka hanai nauna ti Moses ma teka Parisi kak ukek, “Tel masiwi, kola hanima amite pohem lehe amite tioi ka salan Haeu taloma o.”

³⁹Tuahe Jises kak pahoi, “Teka seilon ti aoape ie laha watakai hawane Haeu, laha kakamei nga ailei waliko tenen lalap. Tuahe Haeu kola hani amuto tenenawe kolakol ie, waliko i sohot hani nga masin ti i sohot

haniwen Jona, tel kuluiiai kakai Haeu. ⁴⁰Masin ti Jona to ngain toluhu leili tiai tok xixi lalap, nga tel Nati Seilon, nga tin ngain toluhu leili amal. ⁴¹Telao ngain ti Haeu hiniti seilon, Haeu namiloi ukek teka seilon ti Niniva pamu sawisawin ti amuto nake laha towiahu ti saun lialun hani Haeu ti Jona kaxi ahutiwa kakai Haeu hani laha. Tuae amuto kum towiahu ti lialui woumuto kalak nga kaxi ahuhuti kakai Haeu hani amuto. Nga kakane hawane amuto, nga pamu tuah ti Jona. ⁴²Tel hehin masiwi ti Siba luama ti xuxun pate xauxaun hongoi soliai nauna ti tel masiwi Solomon. Telao ngain ti Haeu hiniti seilon, waliko ti i aile i sului amuto nake amuto kum hong kakaiak kalak nga pamu tuah ti Solomon.”

Aliai spirit lialun

Lk 11:24-26

⁴³Jises kak ulea ukek, “Na masin tel spirit lialun ahuta ti tel seilon ape i nahih hani he lohong upiai tesol na i to. Tuae i kum tunah. ⁴⁴I kakane aliake i, ‘Nga alia hani leili tel seilon.’ I alia tunahi ka tel seilon aope i masin tehu ing tenen malaian ma tap tel ingangai. ⁴⁵I nahih waxi tepanim hua spirit lialun, pamu lialuan tetan ape lato soh hani leili tel seilon. Lato kapiti halialu akulai ti imat. Waliko ien tin i sohot hani teka seilon ti aope laha watakai hawane Haeu.”

Tinan ma ukalan wanen

Mk 3:31-35; Lk 8:19-21

⁴⁶Ti Jises kakak tutuen, tel tinan ma tesol ukalan tahياما. Pahalato kakak kapin. ⁴⁷Ape tel ti teka seilon ien kakane i, “Paxaiwa, tel tinam ma tesol ukalam lato ie. Pahalato kakak kapim.”

⁴⁸Jises ukek, “Aita wanen tel tinak? Aita wanen tesol ukalak?” ⁴⁹I kola tesol kahikahin ape i ukek, “Paxaiwa! Tekka seilon ie se tinak ma ukalak. ⁵⁰Hatesol teka na laha aile usi waliko ti tel Tamak Haeu pahan, laha se ukalak, tuak ma tinak.”

Meng ti hepekeun tenen tenen

Mk 4:1-9; Lk 8:4-8

13 ¹Ngain tin tetehu Jises nahih salili tehu ing ape i nahih to hani pape kanitax Galili ti hanau teka seilon. ²Kilan kasia seilon apuha kakalini i, aile ape i ku to hani he tea koap. Tekka seilon tutu peixux hongoi kakaian. ³I kaxi kilan meng ti hanau alaha.

I ukek, “Telao tel seilon seini waki maia. ⁴Ti i totowi waki maia, hina i put hani he aweisal ape manixux ngong ani. ⁵Hina i put hani he kalamael. Waki maia i xex, tuahe hepekeun pate pakepaken. ⁶Ti alon kekelih, i mani telei supuli maia nake i tai wahai aluini. ⁷Hina waki maia i put hani leili au. Ti i xexe, au talini ape i kum hua. ⁸Tuae waki maia

liai i put hani hepekeun solian. I xex ape hua palahi 30, hina palahi 60 ma teka palahi 100 akulaiwen ti tel seilon seini.”⁹ Ape Jises tili kakaian ukek, “Na amuto hina taxing ti hongoi kakain, hongoa!”

Jises kaxi haxewa salangawan ti i uke meng hanau seilon

Mk 4:10-12; Lk 8:9-10

¹⁰ Muhin tesol kahikahi Jises nahih hani kapin ape lato kamei i, “Nake lahan o uke meng ti na o hanau seilon?”

¹¹ Jises pahoi ukek, “Haeu haxewa hani amuto sale nenein tetan tuahe kumahe laha. ¹² Na tel seilon hong usi kakai Haeu, Haeu axi aheke anesoan tuahe na tel seilon kum hong usi kakaian, anesoan Haeu waxi aliake. ¹³ Nga kaxi meng hani laha nake laha papaxai waliko ti nga ailele tuahe laha kum ningahi, laha hongohong waliko ti nga kakak tuahe laha kum xeu. ¹⁴ Tenen ien i hapoponowi hawane waliko ti Aisaia kak kilamiwen. I ukek,

“Teka seilon laha hongohong kakai Haeu
tuahe laha kum xeu,
laha papaxai waliko ti Haeu ailele
tuahe laha kum ningahi.

¹⁵ Nake patulaha pate ailan,
taxingalaha kilakilan
a pulalaha masin pulaxa.

Kaie ala laha ningahiwen ma hong xewawen
ma towiahuen ti lialui woulaha
ape nga aile haewiawen laha.’ ”

(Isa 6:9-10)

¹⁶ Ape Jises kakane tesol kahikahin ukek, “Tanusik ka amuto hong xeu kakaiak ape amuto paxai tioi waliko ti nga ailele. ¹⁷ Nga kakane hawane amuto, kilan teka kuluiak kakai Haeu ma teka seilon sawisawin, pahalaha wanen ningahiai waliko ti amuto niningahi tuahe laha tai ningahi. Ape pahalaha hongoi waliko ti amuto hongohong tuahe laha tai hong.”

Jises kaxi haxewa meng ti hepekeun tenen tenen

Mk 4:13-20; Lk 8:11-15

¹⁸ “Amuto hongoa! Nga kaxi haxewa hani amuto tenen meng ti seiniai waki maia. ¹⁹ Teka laha hong kakain ti Haeu neini seilon a laha kum xeu, laha masin aweisal ti waki maia put to. Laha hong kakai Haeu tuahe malimun wanen na Satan xaxaweni kakai Haeu ti leilolaha. ²⁰ Kalamael ti waki maia put to, i kikulami teka seilon laha hongoa kakai Haeu ape pate laha amuke. ²¹ Tuahe masin tesol waki maia i tai wahai aluini, teka seilon ien tap namil xoxoan ti Haeu. Laha soh kakai Haeu teik kukunun. Taen kawatan ma totohong tunahiwa laha ti usiai kakai Haeu, xoxoi namilolaha ti Haeu pate i put kosea. ²² Hepekeun ti hina au ti waki maia put to, i kikulami teka seilon

laha hong kakai Haeu, tuahe laha namiloi kasini waliko ti itan ie. Pahalaha soxialaha kilan. Namil tenen ien kokongini kakai Haeu ape laha kum hua. ²³Tuahe hepekeun solian kikilami teka seilon laha hong auni kakai Haeu ape laha hua. Tek a laha hua 30, teka 60 ma teka liai 100 akulaiwen ti uli seinian.”

Menge peteta ma kango

²⁴Jises kakane laha tenen meng i ukek, “Aweisal ti Haeu neini seilon masin tel seilon i seini peteta he tesol kinen. ²⁵Ipong tehu ti hatesol seilon mamatih, tel seilon lialun nahih seini kango hani he tesol kin ape i nahih salili. ²⁶Tataen ti peteta xexele i xex hetekiele kango.

²⁷“Tek a unaui tel tame tesol kin nahih hani kapin ape lato ukek, ‘Amite sokok o seseini peteta. Alahan ka hina kango leili tesol kinem?’

²⁸“I ukek, ‘Tel seilon i wataakai hawane nga i seini kango.’

“Lato kamei i, ‘Paham amite nahih sohuti hatapo kango?’

²⁹“Tuahe i ukek, ‘Kumahe, uke na amuto sohuti kango, amuto sohuti hetekie tunahi peteta. ³⁰Tiliwen lato xex hetekie atengi tataen ti tahiwiiai ane peteta. Ape nga talo teka unauak sohuti apuhini luimu kango. Imuh lato apuhini peteta hani tehu ing ti tone an.’ ”

Menge waki lilieu

Mk 4:30-32; Lk 13:18-19

³¹Jises kaxi ulea tenen meng i ukek, “Aweisal ti Haeu neini seilon tin masin tel seilon i waxi tehu waki lilieu ape i seini. ³²I pate kokol ti lawe waki pata tuahe ti i xexewa i pamu lapan ti lawe pata ape teka manixux atai ingalaha he ngaxon.”

Menge ist

Lk 13:20-21

³³Jises kaxi ulea tenen, “Aweisal ti Haeu neini seilon tin masin ie. Tel hehin i waxi teik kokole ist ape i talini hani he palawa. Kalak teik ist kokol, i haxiwa palawa hatehu.”

Jises kaxi haxewa menge peteta ma kango

³⁴Jises lawe kaxi meng ti hanau i teka seilon sale nenein ti Haeu. Ti lawe i kakane laha i hapuasa meng. ³⁵I aile ukek lehe i hapoponowi hawane waliko ti tel kuluiai kakai Haeu kakawen. I ukek,

“Nga kaxi meng na nga kakane laha.

Nga kakane laha waliko ti laha tai tioi

hutuima ti Haeu tanomi lawe waliko.”

(Ps 78:2)

³⁶Ti Jises saliliwa teka laha apupuha, i soh hani leili ing ape tesol kahikahin kamei i, “Kaxi hanima amite salangawe menge kango ti leili tesol kin.”

³⁷Jises pahoi lato, “Tel seilon seiniai peteta i tu kikilami nga tel Nati Seilon. ³⁸Tesol kin se lawe xux itan ie. Peteta se teka unau Haeu a kango se teka unau Satan. ³⁹Tel seilon i seini kango ien se Satan. Ngain ti tahiwai ane peteta i kikilami tapoi lawe xux itan ie. Tek a unau tel tame kin se teka engel, spirit solian ti Haeu.

⁴⁰“Ti teka seilon sohuti lui kango se masin wanen na laha aile ti tapoi lawe xux itan ie. ⁴¹Nga tel Nati Seilon, nga talo teka unauak engel apuhiniai teka seilon laha aile haputa teka liai ma teka laha aile saun lialun. ⁴²Ape lato towi laha hani tehot ah lalap. Tesol ien laha tang lialu ape atalahi nisulaha nake pate moloan. ⁴³Ape teka seilon ti Haeu laha kamakam hanowi alon he tesol tone Haeu. Na amuto hina taxing ti hongoi kakain, hongoa!

Menge waliko tenen pate tuah wanen

⁴⁴“Aweisal ti Haeu neini seilon tin masin tel seilon tihini muneni waliko pate tuah leili hepekeun. Ape tel liai tahiwi tunahi. Pate i amuam hawane ape i tihini aliake. I nahih hangaini hatapo soxian ape i kahui teik hepekeun ien.

⁴⁵“Aweisal ti Haeu neini seilon tin masin tel seilon i upia teik waliko pate tuah. ⁴⁶Tataen ti i tunahiwa, i nahih hangaini hatapo soxian ape i kahui teik waliko ien.

Menge tehu ka

⁴⁷“Aweisal ti Haeu neini seilon masin teka seilon towi tehu ka hani itax ape lato tike kilan xixi tenen tenen. ⁴⁸Lato itini hani peixux ape hiniti, xixi solian hani leili po ape xixi lialun lato xoini. ⁴⁹Tin masin wanen taun ti tapoi lawe xux itan ie, teka engel ti Haeu hiniti seilon. ⁵⁰Ape laha towi seilon lialun hani tehot ah lalap. Tesol ien laha tang lialu ma atalahi nisulaha nake pate moloan.”

Nauna haun ma wasan

⁵¹Jises kamei tesol kahikahin, “Amuto xewan waliko ti nga kakak?” Lato ukek, “Se, amite xewawen.”

⁵²Ape i ukek, “Teteka hanau nauna ti Moses lato hong usi ma hanau nauna ti Haeu ti imat ma aoape, lato masin tame tehu ing. I pon hapuasai waliko haun ma wasan he tesol tone auniai soxi.”

Teka Nasaret watakai hongoi kakai Jises

Mk 6:1-6; Lk 4:16-30

⁵³Ti Jises kaxi kewa meng hani lato i nahih salili tesol ien. ⁵⁴I alia hani tesol puki tonan ti Nasaret. I nahih soh hani synagog ape i hanau teka seilon. Tek a laha hongohong laha ongake hawane waliko ti i kakak

ape laha ukek, “I kekema anesoan ia? Alahan i pon aile hasohotui waliko tenen poh ti seilon kum pon ailean? ⁵⁵I tuahe nati tel atai ai ing. I tel nati Mary ma ukale Jeims, Josep, Saimon ma Judas. ⁵⁶Nakon tesol tuan kumahe tin lato toto ie? Lawe waliko ien i kema ia?” ⁵⁷Aile ape laha watakai hongoi kakaian.

Jises hone laha, “Nga masin tel kuluiai kakai Haeu. Ti toan liai seilon sameni i tuahe ti puki tonan wanen laha watakai hongoi kakaian.”

⁵⁸Ape Jises kum aile hakila puasain ti poh hani laha nake laha tap namil xoxoan hani i.

Matei Jon Baptis

Mk 6:14-29; Lk 9:7-9

14 ¹Lokon ien, Herod tel masiwi ti Galili hong tunahi minge Jises. ²I kakane teka masiwi laha pupuas hahitakan, “Te se Jon Baptis i moih aliawen. Aile ape i hina poh ti ailei waliko tenen lalap ti seilon kum pon.” ³Ti imat, Herod talo teka unauan xinoti kalabusiai Jon. Herod tel i xuina Herodias, axoi tel ukalan Pilip. ⁴Aile ape Jon Baptis lawe i to kaakane Herod, “Kumahe wanen sawisawin o uke axoam Herodias!” ⁵Herod pahan i telei Jon, tuahe i mamata teka Ju nake laha ukek Jon i tel kuluiai kakai Haeu.

⁶Tehu ngain ti namenai telao Herod takah, tel nati Herodias hehin denis hani teka seilon laha apupuha ti angiaian. I hamuamua hawane Herod. ⁷Aile ape Herod kak tuoha hani i, “Waliko tenen na paham, nga hani o!”

⁸Ape i usi namili tel tinan i ukek, “Hanima nga pati Jon Baptis. Lohi hanima he tehu kapi!” ⁹Namili Herod sihikuk hawane tuahe i kak tuoha haniwen tel hehin ti puli lawe seilon ka i hani i waliko tenen na pahan. ¹⁰I talo tel unauan nahih hani ingi kalabus ti koti xaxaweniai kinawe Jon Baptis. ¹¹I hana pati Jon leili tehu kapi, i kau hani tel hehin ape i hani tel tinan. ¹²Imuh tesol kahikahi Jon nahima. Lato waxi mewenae tupuan ape tihini auni. Muhin lato nahih hone Jises.

Jises axi ani 5,000 seilon

Mk 6:30-44; Lk 9:10-17; Jn 6:1-15

¹³Tataen ti Jises hong tunahiwa waliko ti i sohot hani Jon, i ku he tea koap ape i salili tesol ien hani tesol tahain. Tek a seilon leili taon hongoa, laha nahih usi i. ¹⁴Ti Jises mosua he tea koap, i ningahi kilan wanen seilon. I tahane hawane laha ape i haewia teka tinun.

¹⁵Ti ape alohah, tesol kahikahi Jises nahih hani kapin, lato hone i, “Pate ape alohah a tap toan ie. Taloa teka seilon hani toan lehe laha kahui analaha.”

¹⁶Jises hone lato, “Kumahe, laha kum nahih salili kako. Amuto axiwa analaha.”

¹⁷Lato hone i, “I kum pon! Toi amite tepanimawe bret ma huok xixi.”

¹⁸Jises ukek, “Kau hanima nga.” ¹⁹I hone teka seilon to haniai he pahoah. I waxi tepanim bret ma huok xixi. I pax hani patul, i kak kemulik hani Haeu ape i wiki. I hani tesol kahikahin ape lato sei hani teka seilon. ²⁰Laha hatesol ang ahoi hawane. Ape huopanim huohu po moxe an tutuen ti tesol kahikahi Jises apuhiniwa. ²¹Mongohe seilon laha angiang sai 5,000, tai wexe teka hehin ma akaik.

Jises nanahih patul he kanitax

Mk 6:45-52; Jn 6:16-21

²²Muhin Jises hone tesol kahikahin langai imat tetan hani liai tepaun ti kanitax Galili he koap. Ape i talo aliake teka kilai seilon. ²³Mewenae i nahih hani patul he tehu maunten ape i lotu. Ti ape alohah, Jises mewenae i tutuen. ²⁴Lokon ien tea koap ape i xauwen. Laman hapa ahuaahu tea koap nake aupol ah suei i.

²⁵Sikole letu ti teik tilokoan tutuen, Jises nahiwa patul he kanitax hani kapi tesol kahikahin. ²⁶Ti tesol kahikahin ningahiwa i nanahih patul he kanitax, lato mamata hawane ape lato tilol ausisini, “Tel manu!”

²⁷Jises hone hamatua lato, “Haxoxoa namilomuto! Se nga. Kum maamata!”

²⁸Pita hone i, “Tel masiwi, na salan wanen o, honema nga nahih patul he kanitax hani kapim.”

²⁹Jises ukek, “Nahima!”

Pita mos he tea koap ape i hutui nahih patul he kanitax hani kapi Jises. ³⁰Tuahe ti i ilameniwa kuiai aupol, i mamata ape lehe i taxix. I tilol ausini, “Tel masiwi, hualima nga!”

³¹Kiliwan wanen Jises tuluniwa minan, i akeni Pita ape i ukek, “Nake lahan namilom wakul alia tetak?” ³²Ti lalu ku haniwa he tea koap, aupol mat.

³³Tesol kahikahin he tea koap lokuha hani Jises. Lato ukek, “Salan wanen o tel Nati Haeu!”

Jises haewia teka tinun ti texux xux Genesaret

Mk 6:53-56

³⁴Ti lato meiwa liai tepaun ti kanitax Galili, lato mos he tea koap hani Genesaret. ³⁵Ti teka seilon ti tesol ien paxai tioiwa Jises, laha sawatени kakain hani teka seilon leili lawe toan. Kilan seilon hakahita teka tinun hani kapin. ³⁶Laha kamei eliel i na ewi teka tinun tua soti ngixi puxuaun. Ape teka laha soti, laha ewi.

Jises hahanau sale usiai nauna ti Haeu

Mk 7:1-13

15 ¹Lokon ien teka Parisi ma teka hanau nauna ti Moses laha nahima Jerusalem hani kapi Jises. Laha kamei i, ²“Alahan tesol

kahikahim kum aile usi nauna ti teka matahaun? Ti lato ang, lato tai nuhi minalato.”

³Jises hone lato ukek, “A alahan amuto kum hong usi nauna ti Haeu ape amuto usi puki saun ti amuto? ⁴Haeu ukek, ‘Hong tamaniwa kakai tamam ma tinam ape aile hasolia haniwa lalu. Na o kak halialu tamam ma tinam, o laha telei.’ *(Exod 20:12, 21:17)*

⁵Tuahe amuto ukek se ewi na seilon kum huali tamalaha ma tinalaha na teik huhual ti hualialalu laha haniwen Haeu. ⁶Amuto hanau ukek ien ape seilon kum huali tamalaha ma tinalaha. Ti amuto aile ukek ien, kumahe amuto usiusi kakai Haeu, amuto hakoutama saun tenen puki ti amuto.

⁷Amuto seilon tenen lehomuto huoka! Aisaia tel kuluiai kakai Haeu, kakaian sawisawin ti i kakak amuto. I ukek,

⁸ “Teka seilon sameni nga ti tuahe awalaha a namilolaha pate xauxaun tetak.

⁹ Kumahe salan laha lolotui nga.

Laha hanau waliko ti puki seilon namiloi tanomi.’ ”

(Isa 29:13)

Waliko tenen i haloloa seilon

Mk 7:14-23

¹⁰Ape Jises tiloi apuhini teka kilai seilon. I kakane laha ukek, “Amuto hongoa lehe amuto xeu. ¹¹Waliko ti i soh nonoa he awamuto, i kum haloloa amuto. Mewenae waliko tenen na i ahutama he awamuto, i haloloa amuto.”

¹²Imuh tesol kahikahin nahih hani kapin. Lato kakane i ukek, “O tioi ka waliko ti o kakak i hakawata tia i teka Parisi?”

¹³Jises hone lato ukek, “Lawe pata ma pahoah ti kumahe tel Tamak Haeu seini, i sohuti xaxaweni. ¹⁴Aile ape maluhewa lato! Lato masin seilon tenen pulaxa neinia teka pulaxa. Na masin tel pulaxa neini tel pulaxa liai, ati lalu put hani leili wal.”

¹⁵Ape Pita ukek, “Nexi haxewa hanima amite salangawe teik kakain ti o kakak.”

¹⁶Jises ukek, “Tin amuto tai xeu tutuen? ¹⁷Nakon amuto kum tioi ka waliko tenen i soh nonoa he awamuto i tamus hani he puhuamuto? Imuh ape i ahuta hani melal. ¹⁸Tuahe lawe waliko i ahutama he awamuto i ahuma he atemuto. Ape tesol waliko ien i haloloa amuto. ¹⁹Waliko lialun ti i ahutama leilomuto se tetesol: namil lialun, na ulini ape telei seilon, xuina axoi seilon liai, saun lialun ti wawan hehin, xuxuina, puputa ma kak halialui seilon liai. ²⁰Tesol waliko ien lawe i haloloa seilon. Tuahe na seilon kum nuhi min ape i ang, Haeu kum namiloi ukek ka tenen ien i haloloa seilon.”

Jises huali tel hehin kumahe Ju

Mk 7:24-30

²¹Jises nahih salili ien ape i nahih hani tesol toan xohixohin Taia ma Saidon. ²²Tel hehin i kumahe Ju toto ien. I nahih hani kapi Jises ape i kamei eliel ukek, “Tel Masiwi kahi nati David, tahanema nga! Spirit lialun kapiti hialaluen tel natuk hehin.”

²³Tuahe Jises tai kak pahoi i na tenen. Ape tesol kahikahin kamei i ukek, “Talo aliakewa tel hehin nake i kak hakatole kako.”

²⁴Jises hone tel hehin ukek, “Tel Tamak Haeu taloma nga ti hualiai teka Ju nake laha masin teka sipsip tap ngahatalaha, a o kumahe Ju.”

²⁵Tel hehin lokuha hani kapi aen ape i ukek, “Tel masiwi, hualima nga!”

²⁶Tuahe i kakane tel hehin ukek, “Kumahe solian na tel i waxi ani natun ape towi hani ani sinen.”

²⁷A tel hehin ukek, “Salan wanen, tel masiwi. Tuahe sinen ani peni tamalaha na i put hani itan.”

²⁸Jises kakane tel hehin ukek, “Namilom salan xoxoan wanen tetak! Nga aile usi waliko tenen paham.” Ape tel natun i ewi huluta tataen ien.

Jises haewia kilan seilon

Mk 7:31-37

²⁹Jises nahih salili tewau toan ien ape i nahih xohi hani kanitax Galili. I nahih hani patul he tehu maunten ape i to ien. ³⁰Kilan wanen seilon hakahita hani kapin teka laha nahih tawen, teka pulaxa, teka waxosi, teka laha wix tawen ma kilan teka liai. Laha hana teka tinun hani kapi ae Jises ape i haewia laha. ³¹Teka seilon ongake hawane ti laha ningahiwa teka laha wix tawen ape laha kak uke, teka waxosi laha ewi, teka laha nahih tawen laha nahih uke ape teka pulaxa laha paxapax. Ape laha sameni Haeu ti Israel.

Jises axi ani seilon laha akulai 4,000

Mk 8:1-10

³²Jises tiloi tesol kahikahin ape i ukek, “Nga tahane hawane teka seilon ie nake laha kapik kewen ngain toluhu a laha tap an. Nga kum talo aliake laha hetekie hitolo, uke laha akimatu he aweisal.”

³³Tesol kahikahin kamei i, “Ti he lohong ie, kako kema an ia ti axiai ani teka lawalawai seilon?”

³⁴Ape Jises kamei lato, “Hil bret toi amuto?”

Lato ukek, “Tepanim huaik ma tok palai xixi kokol.”

³⁵Jises hone hatesol seilon ka to haniwa itan. ³⁶I waxi tesol tepanim huaik bret ma tok palai xixi ape i kak kemulik hani Haeu. I wiki, i hani tesol kahikahin ape lato hani tesol kilai seilon.

³⁷Laha hatesol ang ahoi hawane. Muhin, ti tesol kahikahi Jises apuhiniwa moxe an, i sohotua po tepanim huohu. ³⁸Mongohe teka seilon laha angiang sai 4,000, tai wexe teka hehin ma akaik. ³⁹Muhin ien Jises talo aliake teka kilai seilon. Ape i ku he tea koap hani texux xux Magadan.

Tesol Parisi ma Sadusi kamea kolakol

Mk 8:11-13; Lk 12:54-56

16 ¹Teka Parisi ma teka Sadusi nahih hani kapi Jises ape pahalaha hauhe i. Laha ukek, “Kola hanima amite pohem lehe amite tioi ka Haeu taloma o.”

²Tuahe Jises pahoi lato ukek, “Na amuto paxai loloi al maun kakan, amuto ukek letu se hunawi ape salan. ³Ape na amuto paxai maun kakan ma polun ti pate letu, amuto ukek tetelao hunaxa. Salan amuto tioi hunan na amuto paxai maun tuahe amuto kum tioi salangawe waliko ti i soshot aoape, waliko ti nga ailele. ⁴Teka seilon ti aoape ie pate lialun ma xauxaun ti Haeu. Nga kum kola hani amuto kolakol ti poh. Mewenae kolakol ti Haeu kola hani amuto se waliko ti i sohot haniwen Jona tel kuluiai kakai Haeu!” Ape Jises nahih salili laha.

Ist ti Parisi ma Sadusi

Mk 8:14-21

⁵Tataen tesol kahikahi Jises lang haniwa liai tepaun ti kanitax Galili, lato upia tunahi ka lato maluhewen analato bret. ⁶Jises hone lato, “Kanipetiwa! Lepeta hawanewa ist ti teka Parisi ma teka Sadusi.”

⁷Tesol kahikahin kakak alia wasolalato ukek, “I kak ukek nake kako maluhe anakako bret.”

⁸Jises tioi waliko ti lato kakak, aile ape i kamei lato, “Alahan amuto kakak ka tap anamoto bret? Namilomuto kumahe xoxoan tetak. ⁹Tin amuto tai xeu? Amuto kum nameni ti nga waxi tepanim bret hani ani teka seilon laha akulai 5,000? Amuto kum nameni hil po moxe an ti amuto apuhini? ¹⁰Ape ti tepanim huaik bret ti nga hani ani teka seilon laha akulai 4,000? Amuto kum nameni hil po moxe an ti amuto apuhini? ¹¹Ala amuto tioiwa kumahe nga kakak sale bret. Kakaiak nga ukek amuto lepeta hawanewa ist ti teka Parisi ma teka Sadusi.”

¹²Tataen ien tesol kahikahin tioi ka kumahe i kakak kanipetiwa ist ti ailei bret, tuahe i kakak lato kanipetiwa teka Parisi ma Sadusi nake laha hanau puluti seilon.

Pita tioi ka Jises i Krais

Mk 8:27-30; Lk 9:18-21

¹³Jises nahih hani toan leili Sisaria Pilipai ape i kamei tesol kahikahin, “Teka seilon laha ukek nga tel Nati Seilon, aita wanen?”

¹⁴Lato ukek, “Tekā laha ukek o Jon Baptis. Tekā liai ukek o Elaija ape teka liai ulea ukek o Jeremaia ma na tel liai ti teka kuluiai kakai Haeu.”

¹⁵I kamei lato, “A puki amuto ukek nga aita?”

¹⁶Saimon Pita ukek, “O Kraiss, tel Nati Haeu. Haeu tel tap tahi matean!”

¹⁷Jises ukek, “Saimon tel nati Jona, tanusik o nake tap tel seilon kakane o nga aita. Tel Tamak Haeu hani o teik namil ien. ¹⁸Pita, o masin teik hepekeun ailan. Masin ti tel seilon atai ingan patul he hepekeun ailan, hetekie huhual tetam nga aile hasohotu teka seilon kahikahik hahitake axak. Ape tap tenen waliko i xoini laha, kalak pohe Satan. ¹⁹Nga hana o tel neinia teka seilon hani Haeu lehe laha sohot kahikahik. Waliko tenen o halini ti itan ie, Haeu tin i halini. Waliko tenen o waheni teka kahikahik aile ti itan ie, Haeu tin i waheni.” ²⁰Ape Jises hone tesol kahikahin kum kaakane teka seilon liai ka i Kraiss, tel Haeu taloma.

Jises kak kilami matean

Mk 8:31–9:1; Lk 9:22-27

²¹Lokon ien Jises hutui kakane tesol kahikahin ukek, “Nga nahih hani Jerusalem. Ti ien teka masiwi ti teka Ju, teka masiwi tuah ti hukuminiai Haeu ma seilon, ma teka hanau nauna ti Moses, laha axi nga kawatan ma moloan lalap. Laha telei nga tuahe muhi ngain toluhu nga xahat alia.”

²²Pita waxi siaini Jises ape kahiloloi i. I ukek, “O kum kak ukekek ien. Waliko ien kum sosohot wanen hani o!”

²³Jises tohea paxai tesol kahikahin ape i kak kahiloloi Pita, “Tahawa! O kak hanowi Satan! O tiehi aweisaluk. Namilom kumahe i ahuma ti Haeu, i ahuma ti seilon.”

²⁴Ape Jises hone tesol kahikahin, “Na seilon pahan sohot kahikahik, laha kum namiloi wawaxi mewenae laha. Laha kaua kawatan masin ti nga kakau. Ien i kola ka laha kahikahik wanen. ²⁵Seilon teka namilolaha mewenae hasoliai tonalaha ti itan ie, laha kum tunahi tonain kapi Haeu. Tuahe teka na laha hana tonalaha hahitake nenein ti Haeu nake nga, laha tunahi tonain kapi Haeu ti tap tahi tapoan. ²⁶Na tel seilon hapono hatapo i waliko ti itan ie tuahe i lioi tonain kapi Haeu, solian la i uke? Tap. Tap tenen waliko kahui uke tonain kapi Haeu. ²⁷Nga kakane amuto tetenen nake nga tel Nati Seilon alia hetekiema poh ma xewai tel Tamak Haeu ma teka engel, spirit solian tetan. Tataen ien nga kahui hapoponowi hani teka seilon tenen tenen ti laha ailewen. ²⁸Nga kakane hawane amuto, teka ti amuto ie, amuto kum matemu atengi tataen amuto ningahi nga tel Nati Seilon neini teka seilon.”

Tanome Jises sohia hawane

Mk 9:2-13; Lk 9:28-36

17 ¹Muhi ngain tepanim tehu tamusua, Jises hakahita tolu kahikahin Pita ma hahutalin Jeims ma Jon hani he tehu maunten

patul ti mewenae lato. ²Ti lato ien, tanome Jises i sohia. Kawan kamakam hawane hanowi alon a puxuaun paxaxu talepalep hawane. ³Hahutuia hawane Moses ma Elaija take hani kapi lato ape lalu kakak kapi Jises.

⁴Ape Pita hone Jises ukek, “Tel masiwi, pate ewi ti kako ie! Na o waheni, nga atai toluhu houha, tehu tetam, tehu ti Moses ma tehu ti Elaija.”

⁵Ti Pita kakak, teik maun tenen xewan wanen man atuhi lato. Ape kakai Haeu i ahuma he maun ien, i ukek, “Tel seilon ie se Natuk pate nga waheni. Nga amuke hawane i. Hong usiwa kakaian!”

⁶Ti tolu kahikahi Jises hongoa, lato mamata hawane ape lato eng kalunga muneni kawalato. ⁷Jises nahih hani kapi lato. I aka soti lato ape i ukek, “Xahatale! Kum maamata!” ⁸Ti lato xeisale, tap seilon kapi Jises, se ape mewenae i.

⁹Ti lato momosua he tehu maunten, Jises kakane eliel lato i ukek, “Kum kakaxi hani tel na seilon waliko ti amuto ningahiwen atengi tataen nga tel Nati Seilon xahat alia ti mateak.”

¹⁰Tesol kahikahin kamei i ukek, “Nake lahan teka hanau nauna ti Moses ukek ka Elaija i sohotumu imat ti Krai?”

¹¹Jises ukek, “Salan wanen, tel masin Elaija i sohotumu apeseniai teka seilon imat ti Krai sohot. ¹²Tuahe nga hone amuto, tel masin Elaija i sohotuen, tuahe teka seilon kum paxai toi. Laha aile hialiu i. Tin masin kawatan ma moloan ti na laha aile hani nga tel Nati Seilon.” ¹³Tataen ien tesol kahikahin hong toi ka i kakak Jon Baptis, tel i sohotuma imat ti Krai.

Jises haewia tel akaik wawan spirit lialun kapiti hahialiu

Mk 9:14-29; Lk 9:37-43

¹⁴Ti lato tahia haniwa itan, kilan seilon apupuha ien. Tel seilon nahih hani kapi Jises ape i lokuha hani kapi aen. ¹⁵I ukek, “Tel masiwi, tahanema tel natuk! Pate i lamani moloan ape i taxitaxia. Hina lawe i put hani leili kan ma he ah. ¹⁶Nga hakahitawen i hani kapi tesol kahikahim tuahe lato kum haewia uke i.”

¹⁷Jises ukek, “Amuto teka seilon ti aope ie tap namil xoxoan ti Haeu ma saun ti amuto pate lialun. Nga to kapimuto ma hanau kueiniwen amuto. Kaie kuehuan ia pahamuto nga to kapimuto lehe namilomuto xox tetak? Ati hanima nga tel akaik!” ¹⁸Ape Jises tumei xaxaweni spirit lialun ti i aile hahialiu tel akaik. Tataen ien wanen i ewi.

¹⁹Muhin ien tesol kahikahi Jises nahih hani kapin ti tesol mewenae i ape lato kamei, “Nake lahan amite kum xaxaweni uke spirit lialun ti tel akaik?”

²⁰Jises pahoi lato ukek, “Nake amuto tap namil xoxoan ti Haeu. Nga kakane hawane amuto, kalak na xoxoi namilomuto ti Haeu lapan waki

lilieu, amuto pon kak naxiai tehu maunten ie ape i naxia. I pon amuto aile lawe waliko!” ²¹Ape Jises tili kakaian, “Spirit lialun tenen ien mewenae na amuto halini an hualiai lotu i pon xaxawenian.”

Jises kak ulea sale matean

Mk 9:30-32; Lk 9:44-45

²²Ti tesol kahikahi Jises apuha haniwa Galili, Jises hone lato, “Nga tel Nati Seilon, imuh laha hana hani mini teka seilon laha watakai hawane nga. ²³Laha telei nga ape muhi ngain toluhu nga xahat alia.” Tesol kahikahin lolato tel hawane.

Towiai moni hani Ingi Haeu

²⁴Ti Jises ma tesol kahikahin nahih haniwa Kapenaum, teka waxiai moni ti ailei puasain leili Ingi Haeu, laha nahih hani kapi Pita ape kamei i, “Jises, tel masiwi ti amuto, i totowi moni hani Ingi Haeu?”

²⁵Pita pahoi lato “Se, i axiaki.” Ape i nahih hani leili tehu ing Jises toto.

Jises kak suei non i, “Saimon o namiloi ukek ia? Ti teka masiwi waxi moni, laha waxi ti teka akikilaha ka ti teka liai?”

²⁶Pita pahoi i ukek, “Teku seilon liai.”

Ape Jises ukek, “Na masin ien, teka akikilaha kum towi moni. ²⁷Tuahe kumahe pahakalu aile halengealaha. Nahih haniwa peixux ape towiwa tehu kapetum haniwa itax. Tok xixi uli o ahetiwa, heiwa awan ape o tunahi tehu moni. Waxiwa ape kau haniwa Ingi Haeu, ati ti kalu.”

Aita tel pate tuah?

Mk 9:33-37; Lk 9:46-48

18 ¹Ti lokon ien tesol kahikahi Jises kamei i, “Aita tel pamu tuah leili teka seilon ti Haeu neneini?”

²Jises tiloi hatuhi tel akaik matalato. ³Ape i ukek, “Nga kakane hawane amuto, na amuto kum towiahu ti lialui woumuto ape sohot hanowi akaik kokol, amuto kum tuai uke teka seilon ti Haeu neneini.

⁴Aile ape na tel seilon i teheni i hanowi tel akaik ie, i tel pate tuah leili teka seilon ti Haeu neneini.

⁵“Na tel i waxi auni akaik masin ie nake nga, se i aunini nga. ⁶Tuahe na tel i aile haputa tel seilon kalak i seilon naun ma namilon kumahe xoxoan tetak, pamu ewian na laha xinoti tehu mes lalap he kinawen ape hataxixi hani ilam.

⁷“Pate lialun wanen ti teka seilon, nake kilan waliko lialun i tohongi haputa laha. Tesol waliko ien liai i sohot, tuahe pamu lialuan ti teka seilon laha aile haputa seilon liai. ⁸Na amuto hapuasa tepaun minamoto ma na aemuto ailei saun lialun, koti xaxaweniwa. Pamu ewian na amuto

uke tonain kapi Haeu ti tap tahi tapoan ti minamoto ma na amuto tepaunue. I se pamu ewian ti na Haeu towi amuto hetekie minamoto ma na amuto hupaun hani tesol ti tehot ah xekean tap tahi pehoan. ⁹Na amuto hapuasa tepaun pulamoto ailei saun lialun, axixi xaxaweniwa. Pamu ewian na amuto uke tonain kapi Haeu ti tap tahi tapoan ti pulamoto tepaunue. Ien se pamu ewian ti na Haeu towi amuto hetekie pulamoto hupaun hani leili tehot ah, tetesol ti kawatan tap tahi tapoan.

¹⁰“Amuto kum paxai wawasi seilon tenen teka liai ukek laha kaliap. Nga hone amuto, teka engel ngahatialaha pon kaxialaha hani tel Tamak Haeu, tuahe na telao.”

Menge tok sipsip i nahih mitaxia

Lk 15:3-7

¹¹Jises kakane tesol kahikahin, “Nga tel Nati Seilon sohotuma neinia teka seilon hani Haeu, teteka laha xauxaun tetan nake ti lialui woulaha. ¹²Amuto namilo i ukek ia? Na masin tel seilon i hina 100 sipsip ape tok i nahih mitaxia, hoi liai i nahih salili tesol 99 ape i nahih upia tok i mitaxiawen. ¹³Na masin i tunahiwa, nga kakane hawane amuto, i amuke hawane i akulai amukei tesol 99 lato tai mitaxia. ¹⁴Tin masin tel Tamak Haeu wataakai wanen kalak tel seilon naun ti teka seilon tetan nahih mitaxia ape i selaia tetan.”

Na tel i aile saun lialun

¹⁵Jises kak ulea ukek, “Na tel kahikahik aile saun lialun hani tel ti amuto, nahih haniwa kapin ti mewenae amulu ape kak nexi haniwa i saun lialun ti i aile. Na masin i hong waheni kakaiam, o aile hasoliawen wasolamulu. ¹⁶Tuahe na i hong wataakai kakaiam, waxiwa tel ma na hua seilon liai lehe tel ma na hua hong paxai kakaiamulu. ¹⁷Ape na i kum hong, kakanewa teka kahikahik liai. Na tin i kum hong teka kahikahik liai, ien, paxai tioiwa ka i masin tel i kum soh ti Haeu ma tel ti woun lialun wanen.

¹⁸“Nga kakane hawane amuto tesol kahikahik, waliko tenen amuto halini ti itan ie, Haeu tin i halini. Waliko tenen amuto waheni seilon aile ti itan ie, Haeu tin i waheni.

¹⁹“Ape nga kakane aheke amuto, na masin hua ti amuto kamei Haeu tenen na waliko hetekie namil teikawe, tel Tamak Haeu i aile hani amulu. ²⁰Ape na hua ma na tolu lato apuha hetekie nake lato kahikahik, nga kapi lato.”

Saun ti oxoxiai seilon ti kawatan ti waliko lialun laha aile

²¹Imuh Pita nahih kamei Jises, “Tel masiwi, na tel seilon aile saun lialun hani nga, mongohun ia nga oxoxi i ti kawatan ti lialui woun? Tepanim huohu?”

²²Jises pahoi i ukek, “Kumahe tepanim huohu, tap tahi tilian!

²³“Nga kaxi tenen meng haxewaiam. Aweisal ti Haeu neini seilon masin tel masiwi ti pahan waxi aliakei moniun ti teka unauan. ²⁴Imat wanen laha ati hani i tel seilon i tua kemu moniun lalap wanen, i pon kahi tel seilon na i pupuas ti ahang kilan. ²⁵Tuahe i tap moni ti hamatean. Aile ape tel masiwi hone teka unauan, ‘Hangainiwa tel seilon ien, tel axoan ma tesol natun hetekie hatesol soxian lehe nga uke aliake moniuk.’

²⁶“Tel unauan lokuha hani kapi aen ape kamei eliel i, ‘Tahanema nga! Atengiwa pake nga hamate hatapo monium.’

²⁷“Tel masiwi tahane i ape hone i ukek, ‘Nga oxoxi o ti kawatan tetam. Kum hahamate moniuk.’

²⁸“Ape tel seilon ien nahih. I tunahi tel puas akatan, tel i tua kemu moniun pate kokol. Kakanua i pahi isih kinawe tel puas akatan ape lungei i ukek, ‘Hamate hatapoa moniuk!’

²⁹“Tel puas akatan lokuha hani kapi aen ape kamei eliel i, ‘Tahanema nga! Atengiwa pake nga hamate hatapo monium.’ ³⁰Tuahe i watakai. Kakanua i hana tel puas akatan hani he kalabus atengi tataen na i hamate hatapo moniun.

³¹“Ti teka puas akatan liai hongoa, lolaha lialu. Ape laha nahih hone tel masiwi waliko tenen i sohotuen. ³²Tel masiwi hongoa, i tiloi tel unauan kemuk i oxoxi ti kawatan tetan. I hone i, ‘O pate seilon lialun wanen! Nga oxoxiwen o ti kawatan tetam ape nga honewen o ka kum hahamate moniuk nake o kamei eliel nga. ³³Alahan o kum tahane tel puas akatam masin ti nga tahane o?’ ³⁴Tel masiwi lon lialu hawane ape i hana tel seilon ien hani he kalabus atengi tataen i hamate hatapo moni i i kewen.”

³⁵Ape Jises ukek, “Tel Tamak Haeu tin i aile hani amuto ukek ien na amuto kum oxoxi teka seilon liai ti kawatan ti waliko lialun laha aile hani amuto. Haeu pahan amuto aile hawanewa ti leili atemuto.”

Nakon ewi na seilon lioi axoan?

Mk 10:1-12

19 ¹Jises kak hatapoa ape i nahih salili Galili hani toan ti sai Judia, liai tepaun ti kan Jodan. ²Kilan wanen seilon nahih kakahiti i ape i haewia teka tinun.

³Teka Parisi nahih kamei tohongi Jises, “Nakon ewi na tel wawan i lioi tel axoan ti tuahe na tenen?”

⁴Ape Jises pahoi lato ukek, “Nakon amuto kum tioi kakain leili pepai Haeu ka ti hutuan wanen Haeu tanomi wawan hetekie hehin? ⁵Haeu ukek, ‘Aile ape tel wawan i salili tel taman ma tel tinan ape i hukuma hani kapi tel axoan. Ape lalu sohot hanowi seilon tel.’ (Gen 2:24) ⁶Lalu

ape kumahe hua, lalu masin seilon telawe. Waliko ti na Haeu hukumini, seilon kum seselai.”

⁷Ape teka Parisi kamei i, “A alahan Moses kakawen ka ewi na tel wawan tai teik kakain ti sale lioiai tel axoan?”

⁸I kakane lato, “Moses sowini hani amuto sale lioiai axoamuto hehin nake hanauamuto pate ailan. Tuae ti hutuan wanen Haeu hahalini.

⁹Nga kakane amuto, na tel wawan lioi tel axoan ti tel axoan tai aile saun lialun ti wawan hehin ape i waxi axoan tel hehin liai, tel wawan ien i ailewen saun lialun ti wawan hehin.”

¹⁰Tesol kahikahin hone i, “Na sale tone hahunatun pate ailan masin ien, pamu ewian kaha kum sal!”

¹¹Jises ukek, “Kumahe hatesol seilon laha pon na laha kum sal, mewenae teka na Haeu huali laha. ¹²Salangawan tenen tenen teka na laha kum sal. Hina seilon laha kum sal nake soxi tinulaha ti tanomiaia akaik lialun ti laha takahama. Teka laha kum sal nake seilon liai aile hialialu soxi tinulaha ti tanomiaia akaik. Ape teka liai laha kum sal nake laha hani hatapo laha ailei puase Haeu. Tel na i hong xeu teik kakaiak, i hong waheni.”

Jises lotu huali akaik kokol

Mk 10:13-16; Lk 18:15-17

¹³Lokon ien teka seilon hakahita teka akaik kokol hani Jises. Pahalaha i hanawa minan he teka akaik ti lotu hualialato. Tuae tesol kahikahin kahiloloi teka seilon.

¹⁴Ape Jises ukek, “Tiliwen teka akaik nahih hani kapik, kum talo xaaxaweni lato. Seilon teka laha sohot hanowi teka akaik ie, Haeu neini aweisalulaha ape laha natun wanen.” ¹⁵Jises hana minan he teka akaik ti lotu hualialato ape i nahih salili tesol ien.

Tel seilon uluha kilan soxi

Mk 10:17-31; Lk 18:18-30

¹⁶Tel seilon nahih hani kapi Jises ape i ukek, “Tel masiwi, nga aile waliko la tenen solian lehe nga uke tonain kapi Haeu ti tap tahi tapoan?”

¹⁷Ape Jises kamei i ukek, “Nake lahan o kamei nga sale saun tenen solian? Na masin o kamei nga, namiloi paxaiwa nake mewenae Haeu solian ma i tioi waliko tenen solian. Na paham o uke tonain kapi Haeu ti tap tahi tapoan, hong usiwa nauna tetan.”

¹⁸I kamea, “Nauna la?”

Jises pahoi i, “Haeu ukek, ‘Kum tetelei seilon, kum ailele saun lialun ti wawan hehin, kum xuuxuina, kum kau puputini kakain. ¹⁹Hongoa kakai tamam tinam ma aile hasolia haniwa lalu ma waheniwa seilon liai hanowi ti o waheni aliake o.’”

(Exod 20:12-16; Lev 19:18)

²⁰Tel seilon uluha ukek, “Nga usi hahatapo tesol nauna ien. Ape nga aile ulea waliko la?”

²¹Jises hone i, “Na paham Haeu namilo i ukek o seilon sawisawin wanen, nahih hangaini hatapoa soxiam ape moni haniwa teka seilon tap soxi lehe imuh o uke kahum ti tone Haeu. Ape nahih kahitima nga lehe o sohot kahikahik.” ²²Tel seilon uluha hongoa, i nahih alia hetekie tatahan, nake soxian pate kilan ape i watakai na i hangaini.

²³Jises hone tesol kahikahin, “Nga kakane hawane amuto, seilon tenen kilan soxi, pate ailan wanen ti usiai aweisal ti Haeu neneini. ²⁴Nga kakane ulei amuto, ailan wanen ti tok kamel na i soh non he tewau aweing laha axai nil ti sawitiai maia tuahe pamu ailaian ti seilon tenen kilan soxi ti usiai aweisal ti Haeu neneini.”

²⁵Ti tesol kahikahin hongoa, lato ongake hawane, lato ukek, “Lehe ape aita pon usiai aweisal ti Haeu neneini?”

²⁶Jises paxai lato ape i ukek, “Ti mewenae kui seilon i kum pon. Tuahe hetekie huhual ti Haeu, seilon pon.”

²⁷Pita ukek, “Paxaiwa, amite tesol kahikahim salili hatapoen waliko ti amite ape amite kakahiti o. Kaie amite uke waliko la?”

²⁸Jises kakane lato i ukek, “Nga kaxi haxewa hani amuto, taen ti Haeu aile sohi hasolia hatapo lawe waliko, nga tel Nati Seilon nga uke tesol tonain ti neinia i seilon hetekie poh ma xewai Haeu. Ape amuto tesol kahikahik, amuto uke tesol tonain ti kolongenai saun ti teka seilon ti Haeu. ²⁹Ape hatesol teka laha salili tonalaha, ukalalaha, tualaha, tamalaha, tinalaha, natulaha ma na kinelaha nake laha kahikahik, laha uke pamu mongohuan, hetekie tonain kapi Haeu ti tap tahi tapoan.

³⁰Tuahe kilan teka axalaha lalap ti aope ie, Haeu paxai ukek laha seilon tenen tap axalaha ape seilon ti tap axalaha ti aope ie, Haeu paxai ukek laha seilon tenen axalaha lalap.”

Menge teka puasakei kin

20 ¹“Aweisal ti Haeu neini seilon masin ie. Letuan tehu tel seilon nahih ngah seilon na laha puas he kinen. ²Ti i tunahawa, i hone laha ka i hani laha moni kahi puasain ti ngain tehu. Ape i talo laha puas he kin.

³“Sai letu tutuen i nahih hani tone apuhain ape i ningahi teka seilon tua tutu, tap puasalaha. ⁴I hone lato, ‘Amuto tin nahih puas haniwa he kinek. Ape nga hani amuto moni kahi puasain ti na amuto aile.’ ⁵Ape laha nahih puas. I nahih ulea ti lape ngain ape tehu ti al paihua teik, i aile waliko tin tetenen.

⁶“Ti sai alohah i nahih ulea hani tone apuhain ape i ningahi hina seilon tua tutu ien. I kamei laha, ‘Alahan amuto tua tutu ie ngain hatehu, tap tenen waliko na amuto aile?’

7“Laha ukek, ‘Tap tel seilon axiwen amite puasain.’

“Ape i hone laha, ‘Na masin ien, amuto nahih puas haniwa he kinek.’

8“Ti pate alohah, tel tame tesol kin hone tel unauan, ‘Tiloima teka laha pupuas ape haniwa laha kahi puasalaha. Hutuiwa teteka nga hapuasa laha tapeinan.’

9“Tekala laha hutui puasain ti sai alohah nahima ape i hani laha kahi puasain ti ngain tehu. 10Tekala laha hutui puasain imat nahima. Laha sokok kahulaha pamu lapan ti teka liai tuahe tin i hani laha kahi puasain ti ngain tehu. 11Laha waxiwa kahulaha ape laha lengeini tel tame tesol kin. Laha ukek, 12“Tekala laha nahima puas tapeinan laha puasawen teik kukunan. Amite puas eliliel ngain hatehu he kekei alon tuahe kahumite tekewe.’

13“Tel tame tesol kin kak pahoi laha, ‘Oie, kumahe nga aile puluti amuto. Puki amuto waheni nga hani amuto kahi puasain ti ngain tehu. 14Ie, waxiwa kahumuto ape nahih alia haniwa tonamoto. Tekala nga hapuasa tapeinan nga hani laha moni mongohun tekewe masin ti nga hani amuto nake pahak nga aile ukek ien. 15Nakon lialun na nga hapuasa moniuk usi tenen ti pahak? Nakon amuto lengeini nga nake nga ongawi hani teka seilon liai ape nga hani laha pamu i akulai lapan ti namilomuto?’ ”

16Ape Jises ukek, “Kilan teka laha namiloi ukek laha seilon pate tuah ti aope ie, Haeu namiloi ukek laha seilon pate naun. Ape teka laha namiloi ukek laha seilon pate naun, Haeu namiloi ukek laha seilon pate tuah.”

Jises kak ulea sale matean

Mk 10:32-34; Lk 18:31-34

17Ti Jises nahih hahaniwa Jerusalem, i kaxi hani tesol huopanim hua kahikahin waliko ti na i sohot hani i ien. I ukek, 18“Hongoa! Ti na ape kako Jerusalem laha hana nga tel Nati Seilon hani mini teka masiwi tuah ti hukuminiai Haeu ma seilon, ma teka hanau nauna ti Moses. Lato noseni teleiak. 19Lato hangaini nga hani mini teka seilon ti Rom. Laha soxeni nga, heti nga ma tahi hakea nga hani he kros ape nga mat. Tuahe muhi ngain toluhu nga xahat alia.”

Katekate ti tel tini Jeims ma Jon

Mk 10:35-45

20Tel axoi Sebedi nahih hani kapi Jises hetekie hua natun wawan. I lokuha hani mateiwaun lehe i katei i tenen. 21Jises kamei i, “Paham waliko la?”

Tel hehin ukek, “Tataen o sohotua tel Masiwi ti neiniai hatesol seilon, pahak o hanawa huhua natuk ie kapim, tel tepaun manau, tel tepaun kalamau lehe lalu sohot masiwi ti neiniai seilon.”

²²Jises hone hua natun, “Amulu kum tioi waliko tenen amulu kakamei. Nakon amulu lang pahoi uke laman ti ape nga lang pahoi?”

Lalu ukek, “Amili pon.”

²³Jises hone lalu, “Salan imuh amulu lang pahoi laman ti nga lang pahoi. Tuae kumahe nga tel kilamiai seilon ti tone minak manau ma na kalamau ti neinia seilon. Tonain ien Haeu tel Tamak hani teka i kilamiwen.”

²⁴Ti tesol huopanim kahikahin hongoa, lolato lialu hawane ti hahutalin. ²⁵Jises tiloi apuhini lato hatesol ape i ukek, “Amuto tioi ka kewi teka masiwi ti he tehu pon ie, lato neini hialiu teka seilon hahitakalato ape lato lungei laha ka tua hongoa lato. ²⁶Tuae saun tenen ien kewak i kum sosohot leilomuto. Na tel ti amuto pahan ax lalap, i sohot hawanewa tel ti hualiai seilon. ²⁷Ape na tel ti amuto pahan i sohot seilon tuah, i kewa unauamuto hatesol. ²⁸Tataen nga tel Nati Seilon, kumahe nga toma lehe seilon to unauak, nga toma unau seilon. Ape nga mat ti ukei kahi lialui woi seilon.”

Jises haewia hua pulaxa

Mk 10:46-52; Lk 18:35-43

²⁹Ti Jises ma tesol kahikahin nahih saliliwa Jeriko, kilan wanen seilon kakahiti lato. ³⁰Lokon ien, hua seilon pulaxa toto pape aweisal. Lalu hong ka Jises nanahima ape lalu tilol eliel, “Tel Masiwi, tel kahi nati David, tahanema amili!”

³¹Teka seilon tumei hapangisu lalu. Tuae lalu tilol eliel ahe, “Tel Masiwi, tel kahi nati David, tahanema amili!”

³²Jises tu hamalum ape i kamei lalu, “Pahamulu nga aile waliko la hani amulu?”

³³Lalu ukek, “Pahamili amili paxapax.” ³⁴Jises tahane hawane lalu ape i akeni soti pulalalu. Tataen ien wanen pulalalu ewi ape lalu nahih kahiti i.

Jises soh hani Jerusalem

Mk 11:1-11; Lk 19:28-44; Jn 12:12-19

21 ¹Ti Jises ma tesol kahikahin nahih xohi haniwa Betfage, pape tehu Maunt Oliv, ti kane Jerusalem, i talo hua kahikahin imat tetan. ²Ape i hone lalu, “Amulu nahih haniwa tewau toan mateiwaukako. Amulu ningahi tok donki hehin hetekie tok natun ien, xinotan. Amulu upatiwa ape hakahitama. ³Na tel seilon kamei amulu kalahai amulu upati, honewa i ka tel Masiwi pahan pake i atoheni aliake koseni.”

⁴Waliko ien i sohot hapoponowi hawane waliko ti tel kuluia kakai Haeu kakawen. I ukek,

⁵“Honewa teka seilon ti Jerusalem,

‘Paxaiwa, tel Masiwi ti amuto i luluainima
kumahe masin seilon ti hile,

i toto patul he tok donki, tok donki uluha.’ ” *(Zech 9:9)*

⁶Huhua kahikahin nahih aile waliko ti Jises kakak. ⁷Lalu hakahita tok donki hetekie tok natun. Lalu axaheni puxuaulalu he tehiti tok donki uluha ape Jises to.

⁸Kilan wanen seilon axaheni puxuaulaha ma kai hatoh he aweisal mateiwai Jises. ⁹Teka seilon nanahiwa mateiwaun ma teka nanahima muhin, hatesol tilol ausini elieliel ukek,

“Kako sameniwa ma amukewa tel kahi nati David,
tel i nahih hehetekiema poh ma solian ti Haeu!

Kako sameniwa Haeu tel pohen tapein!” *(Ps 118:25-26, 148:1)*

¹⁰Ti Jises tahiawa Jerusalem, hatesol seilon laha wiliwilia ape laha he kamekam, “Aita tel seilon ie?” ¹¹Teka seilon kakahiti Jises laha ukek, “Te se Jises, tel kuluiai kakai Haeu. I ti Nasaret leili Galili.”

Jises usi xaxaweni teka laha hangaini soxi mate Ingi Haeu

Mk 11:12-19; Lk 19:45-48

¹²Muhin Jises nahih hani mate Ingi Haeu. Kilan seilon hahangaini soxi ma manihuh ien. Hangainiai waliko ti laha pate lialun. Ti Jises ningahiwa, i usi xaxaweni laha. I aka suoteni tesol sau ti sohia moni ma tesol sau ti teka seilon hahangaini pux. ¹³Ape i kakane nau laha, “Kakai Haeu ukek, ‘Tehu ingak ing ti lotu.’ ” *(Isa 56:7)* Jises kak tatale, “Tuahe amuto aile hanowi ka ing ti tone munai teka xuxuina!” *(Jer 7:11)*

¹⁴Tataen ien, teka pulaxa ma teka suxuxu nahih hani kapi Jises ape i haewia laha. ¹⁵Tuahe teka masiwi tuah ti hukuminiai Haeu ma seilon, ma teka hanau nauna ti Moses leng hawane ti laha ningahiwa waliko tenen i aile ti kui poh ma ti laha hongoa teka akaik tilol eliel hawane mate Ingi Haeu, “Kako sameni ma amuke tel kahi nati David!”

¹⁶Teka masiwi kamei Jises, “O hongohong waliko ti tesol akaik titilol?”

Jises ukek, “Nga hongohong. Nakon amuto kum tioi waliko ti Haeu kaakane tel Natun? I ukek, “Taen teka akaik ma teteka pate kokol laha sameni o.” ” *(Ps 8:2)*

¹⁷Ape Jises nahih salili laha ti Jerusalem. I nahih hani Betani ape i to ipong tehu ien.

Tea pata axan fig tap huan

Mk 11:12-14, 20-26

¹⁸Pate letu ti ngain liai telao, ti Jises ma tesol kahikahin nahih alia hahaniwa Jerusalem, i hitol. ¹⁹Ape i ningahi tea pata axan fig pape aweisal. I nahih paxai na masin hina huan, tuahe tap. Mewenae kaun. Kakanua i hone tea pata, “O kum hua lian tehue!” Tataen ien wanen tea pata mat.

²⁰Tesol kahikahin paxaiwa, pate lato ongake hawane. Lato kamei i, “Tea pata mat kosea ukek ia?”

²¹Jises ukek, “Nga kakane hawane amuto, na namilomuto xox hawane ti Haeu, tap kakapax, amuto pon ailei waliko masin ti nga aile haniwen tea pata ie. Kumahe mewenae tenen ien, tin amuto pon kakanei tehu maunten ie, ‘Hutawa tesol ien towia haniwa itax,’ ape i sohot ukek ien. ²²Na amuto soh hawane ti Haeu, waliko tenen tenen na amuto kamei i, i aile hani amuto.”

Aita sowini hani Jises puasain ti i aile?

Mk 11:27-33; Lk 20:1-8

²³Ti Jises hahanau teka seilon mate Ingi Haeu, teka masiwi tuah ti hukumini ai Haeu ma seilon, ma teka masiwi liai nahih hani kapin ape kamei i, “Aita hone o ailei waliko ti o ailele? Aita sowini hani o?”

²⁴Jises ukek, “Nga kameimu amuto tenen kamekame. Na amuto pahoi hani nga, nga kaxi hani amuto tetel i sowini hani nga. ²⁵Kaxi hanima nga, aita sowini hani Jon baptaisai seilon, Haeu ka seilon?”

Ape lato kakak wasolalato, “Kaie kako kak ukek ia? Na kako ukek Haeu sowini hani Jon, i kamei kako, ‘Na masin ien, alahan amuto kum soh Jon?’ ²⁶Tuahe na kako ukek seilon sowini hani i, kaie waliko la i sohot? Kako lepetawa nake kilan seilon ukek Jon se tel kuluiai kakai Haeu.”

²⁷Aile ape lato hone Jises, “Amite kum tioi aita sowini hani Jon.”

Jises kakane lato ukek, “Nga tin nga kum kaxi hani amuto aita hone nga ailei waliko ti nga ailele.”

Menge hatotaman

²⁸Jises hone teka masiwi ti teka Ju ukek, “Hongoa, nga kaxi hani amuto tenen meng. Tel seilon ma hua natun wawan. Tel tamalalu hone tel natun pamu i ukek, ‘O nahih puas haniwa he kin tetelao!’ ²⁹Tel natun watakai tuahe imuh i towiahu namilon ape i nahih puas.

³⁰“Tel tamalalu hone ulea tel natun liai waliko tin tetenen. Tel natun ukek, ‘Ewi, nga nahih puas.’ Tuahe i tai nahih.”

³¹Ape Jises kamei lato, “Aita tel ti lalu i hong usi kakai tel taman?”

Lato ukek, “Tel pamu.”

Jises ukek, “Nga kakane hawane amuto, teka seilon ti saun lialun masin teka waxiai moni hani tel masiwi ti Rom ma teka hehin laha eng akati wawan ukei moni, laha hong usi Haeu i xoini amuto. ³²Ti Jon Baptis kola hahani amuto aweisal sawisawin, amuto kum soh kakaian. Tuahe teka waxiai moni ma teka hehin ailei saun lialun, laha soh. Kalak amuto ningahi laha hong usi kakaian, amuto kum towiahu ti lialui woumuto hani Haeu ma amuto kum soh tetan.”

Menge teka ngahataiai tesol kin

Mk 12:1-12; Lk 20:9-19

³³Jises ukek, “Nga kaxi ulei tenen meng liai. Tel seilon seini tesol lalape kin ape i tiehi kalini. I tahiwi tewau wal, tone pisihi waxiai kani huai pata ape i atai tehu kokole ing patul totone teka peteniai tesol kin. Ape i hani teka seilon puas ngahati tesol kin lehe tin i uke aliake hina huai pata. Ape i ku hani texux xux xauxaun. ³⁴Ti huai pata pamua, i talo teka unauan hani he kin waxiai ti tetan. ³⁵Tuahe teka ngahataiai tesol kin pahi teka unauan. Tel lato xai, tel lato telei ape tel lato hokai pot. ³⁶Tel tame tesol kin talo hakila aheke teka unauan tuahe teka ngahataiai kin aile waliko tin tetenen.

³⁷“Tapeinan i talo tel natun wanen. Namilon i ukek, “Tel ie natuk wanen ma lato aile aluini.’

³⁸“Ti teka ngahataiai kin ningahiwa tel natun, lato kakak alia puki lato, “Tel natun wanen nanahima. Kako telei i lehe tesol kin ape ti kako.’ ³⁹Lato pahi towi xoini i hani melal ti tesol kin ape lato telei.”

⁴⁰Ape Jises kamei teka laha hongohong tenen mengon, “Ti tel tame kin aliawa, i aile waliko la hani teka ngahataiai kin? Amuto ukek i aile la?”

⁴¹Teka masiwi ti teka Ju ukek, “I telei tesol seilon lialun ien ape tesol kin i hani he mini teka seilon ti laha axi aliake i hina huai pata.”

⁴²Jises hone lato, “Ala amuto tioi teik kakain ie:

“Tehu kuku teka atai i ing hilisa,
Haeu aile ape i sohot kuku
tehu pamu tuah ti kuku liai.

Haeu aile ape kako amuam hawane.’ *(Ps 118:22-23)*

⁴³“Nga kakane hawane amuto, Haeu kum neini amuto nake amuto kum hong usi kakaian. Haeu neini teka seilon laha hong kakaian ape laha aile waliko tenen pahan. ⁴⁴Teka seilon laha hong watakai kakaia, laha tunahi kawatan ma moloan lalap.”

⁴⁵Teka masiwi tuah ti hukuminiai Haeu ma seilon, ma teka Parisi ti lato hongoa kakai Jises, lato tioi i kak nanami lato. ⁴⁶Lato upiup tewau aweisal ti xotian tuahe lato mamata nake kilan seilon ukek Jises se tel kuluiak kakai Haeu.

Menge tehu angiaian lalap

Lk 14:15-24

22 ¹Jises uke ulei tenen meng ti i kakane teka seilon. I ukek, ²“Aweisal ti Haeu neini seilon masin na tel masiwi hone teka unauan apeseniai tehu angiaian lalap ti salai tel natun wawan. ³I talo tesol unauan nahih honei teka seilon i ilowiwen ti nahih haniai tehu angiaian ti sala. Tuahe laha watakai.

⁴“Ape i talo ulei tesol unauan liai hetekie kakaian. Lato ukek, ‘An ti sala i apeasawen. Laha teleiwen hina bulmakau tenen xuxu solian ma lawe waliko i apeasawen. Nahih hanima tehu angiaian lalap.’

⁵“Tuahe teka seilon ti tel masiwi ilowiwen, laha kum hong waxi kakaialato. Laha aile waliko ti pahalaha. Teka laha nahih hani he kinelaha, teka liai nahih hani puasalaha ti hangainiai soxi. ⁶Ape teka liai akeni pahi tesol unau i tel masiwi. Laha aile hialialu hawane lato ape teka laha telei. ⁷Tel masiwi leng hawane. I talo tesol unauan ti hile teleiai teka seilon laha telei tesol unauan ape i hone lato lui ai tehu taon ti laha.

⁸“I tiloi tesol unauan liai ape i hone lato, ‘Angiaian ti sala i apeasawen, tuahe teka seilon ti nga ilolowi, laha kumahe solian ti i tapai laha to ti tehu angiaian ti sala. ⁹Amuto nahih haniwa aweisal ti tehu taon ie ape ilowi hatapoma teka ti na amuto tunahi.’ ¹⁰Tesol unauan nahih hani he aweisal ape lato ilowi hatapo seilon ti lato tunahi, teka seilon sawisawin ma teka seilon lialun. Lato hakahita hatesol hani leili ing ti sala ape tehu ing xuh hawane.

¹¹“Ti tel masiwi nahih soh paxai teka seilon lato hakahitama, i ningahi tunahi tel seilon kumahe i sosoi maia tenen ti angiaian ti sala. ¹²Ape i hone i, ‘Oie, o ala kumahe ie. O tap maia tenen ti angiaian ti sala.’ Tuahe tel seilon kum tunah pahoan.

¹³“Tel masiwi hone tesol unauan, ‘Xiotiwa minan ma aen ape towi xoini haniwa i melal he tilokoan, tetesol tonain laha kau kawatan ma tangike moloan.’”

¹⁴Jises kak tili kakaian, “Haeu ilowi kilan seilon lehe i neini laha tuahe teka palai Haeu kilami.”

Moni hani Sisa tel masiwi tapein ti Rom

Mk 12:13-17; Lk 20:20-26

¹⁵Teka Parisi apuha ape laha sakal aweisal lehe Jises kak tunahi waliko tenen na i sului aliake i. ¹⁶Lato talo hani kapin teka kahikahi lato ma teka tepaun ti Herod. Lato ukek, “Tel masiwi, amite tioi o seilon sawisawin. Ti o hanau seilon saun ti Haeu, kakain tenen salan. Woum o aile hani teka masiwi ma teka seilon naun lawe tekewe. ¹⁷O namiloi ukek ia? Ewi na kako hani Sisa moni ti pahan?”

¹⁸Jises tioi ka lato pisi totohongi i ape i hone lato, “Lehomuto huoka. Alahan amuto kamei pisi nga? ¹⁹Kola hanima nga tehu ti tesol puli moni lawe amuto hahani Sisa.” Lato hani i tehu. ²⁰I kamei lato, “Kawe aita ma axe aita he tehu puli moni?”

²¹Lato ukek, “Ti Sisa.”

Ape Jises hone lato, “Ien, waliko ti Sisa haniwa Sisa, waliko ti Haeu haniwa Haeu.”

²²Ti lato hongoa pahoan tetan, lato ong hawane ape lato nahih salili i.

Na seilon mat nakon i xahat alia?

Mk 12:18-27; Lk 20:27-40

²³Ngain tin tetehu teka Sadusi nahih hani kapi Jises. Lato soh ka seilon maten kum moih alia. ²⁴Lato ukek, “Tel masiwi, Moses tai hanawen na masin tel wawan i mat a i tap natun, tel ukalan kewa axoan tel hehin ien lehe lalu tan natulalu ape tesol akaik nati tel i matewen. ²⁵Hongoa mengomite. Telao hatotalin lato tepanim hua. Tel pamu i sal ape i mat, tap natun. Tel ukalan usian waxi axoan tel hehin. ²⁶Tel usiai tel pamu tin i mat tap natulalu ape tel usialalu uke axoan tel hehin. Waliko tin tetenen sohot hani lato hatesol. ²⁷Tapeinan ape tel hehin mat. ²⁸Taen Haeu xahateni hatapo seilon maten, tel hehin ape axoi aita? Nake ati lato ukewen tel hehin ien.”

²⁹Jises kak pahoi lato, “Namilomuto kumahe salan ka seilon maten kum moih alia nake amuto kum tioi kakai Haeu ma pohe Haeu. ³⁰Taen teka maten moih alia, ape tapein tenen hahunatun. Ti tone Haeu, seilon kum sal masin teka engel. ³¹Nga kaxi haxewa hani amuto sale xahatai seilon maten. Amuto tioi waliko ti pepai Haeu kakak. I kakaxi waliko ti Haeu kakak muhin ti Abraham, Aisak ma Jekop matewa. I ukek, ³²‘Nga Haeu tetel ti Abraham, Aisak ma Jekop lolotui.’” (*Exod 3:6*) Ape Jises ukek, “I Haeu ti teka seilon moihi nake teka seilon tetan laha matewen, laha kumahe salan maten.”

³³Ti teka kilai seilon hongoa kakai Jises, laha ongaini hawane sale hanauan tetan.

Nauna tuah tapein ti Haeu

Mk 12:28-34; Lk 10:25-28

³⁴Ti tesol Parisi hongoa ka Jises kak hatahunosoen tesol Sadusi, lato apuha ape lato nahih hani kapin. ³⁵Leilolato, tel ti hanau nauna ti Moses i kamei pisi Jises. I ukek, ³⁶“Tel masiwi, ti lawe nauna ti Moses lahe nauna tuah tapein?”

³⁷Jises kak pahoi i, “Waheni hawanewa Haeu tel Masiwi ti amuto, xoiniwa ti amuto waheni teka seilon liai. Amukewa Haeu ti leili tiamuto, namiloi eliel hawanewa i ma aile hatapoa puasan ti hatesol kuimuto.’

(*Deut 6:5*) ³⁸I se nauna tenen tuah tapein i xoini lawe nauna.

³⁹Tenen nauna usian i masin, ‘Waheniwa seilon liai hanowi ti amuto waheni aliake puki amuto.’ (*Lev 19:18*) ⁴⁰Huonen nauna ien se salangawe lawe nauna ti Moses ma hatesol waliko ti teka kuluiai kakai Haeu hanauen.”

Kahi nati aita tel Kraiss?

Mk 12:35-37; Lk 20:41-44

⁴¹Ti tesol Parisi tutuen ien, Jises kamei lato, ⁴²“Kaie amuto namiloi ukek ia? Kraiss, tel seilon Haeu taloma, i kahi nati aita?”

Lato hone i, “Kahi nati David.”

⁴³Jises kamei lato, “Na masin ien, alahan David axai i tel Masiwi tetan? Puki Holi Spirit hanamiloa David kak kewak,

⁴⁴ “‘Haeu kakane tel Masiwi tetak,

toma papak tepaun manau ti neinia seilon

atengi tataen nga hanawa teka seilon

laha pahoxai o hani habitakam.’

(Ps 110:1)

⁴⁵Na masin David axai Krai tel Masiwi tetan, i kumahe tuahe tel ti kahi natun.” ⁴⁶Tap tel ti lato kak pahoi uke i. Muhin ape laha mamata kamei pisiai Jises.

Teka hanau nauna ti Moses ma teka Parisi sameni aliake lato

Mk 12:38-40; Lk 11:43-46, 20:45-47

23 ¹Imuh Jises kakane teka kilai seilon ma tesol kahikahin, i ukek, ²“Teka hanau nauna ti Moses ma teka Parisi lato kukului puase Moses ti lato hanau seilon nauna tetan. ³Tenen na lato hone amuto, amuto puas usiwa. Tuahe amuto kum puas ususi woulato nake puki lato kum puas usi kakaialato. ⁴Lato lungei teka seilon usiai kilai nauna ailan ti puki ti lato, tuahe lato kum solonga ti usiai tesol nauna ien ma kum hana minalato hualiai teka liai.

⁵“Lawe waliko lato aile se lehe seilon paxai sameni lato. Teik waliko teka Ju uke lohiai kakai Haeu ape laha xinoti he kawalaha ma huipaulaha sai kalamau, lato aile halapa. Hinaloik maia teka Ju hakea he ngixi puxuaulaha ti kolakol ka laha ailele puase Haeu, lato aile hawelu aheke lehe seilon ningahi. ⁶Lato waheni totoan tuah ti tone angia in lalap ma leili synagog. ⁷Pahalato seilon namiloi kewak lato tuah ti puli lawe seilon ma pahalato seilon axaiwa lato ‘masiwi tuah.’

⁸“Tuahe amuto, kum hahani laha axai amuto ‘masiwi tuah’ nake amuto hatesol tekewe masin talin ma tuan. Telawe Masiwi ti amuto. ⁹Aile ape amuto kum lotui tel na seilon ti tehu pon ie nake ala amuto lotui tel Tamamoto Haeu. ¹⁰Kum hahani laha axai amuto teka neinialaha nake telawe Krai neinia seilon. ¹¹Tel masiwi leilomuto i kewa unauamoto. ¹²Na tel i sameni aliake i, Haeu teheni i. Ape na tel i teheni aliake i, Haeu aile i seilon tuah.

Jises kak hokai teka hanau nauna ti Moses ma teka Parisi

Lk 11:39-44

¹³“Amuto teka hanau nauna ti Moses ma teka Parisi, Haeu axi hawane amuto kawatan. Lehomuto huoka! Waliko ti amuto hahanau i tiehi teka seilon ti Haeu neneini laha. Puki amuto, Haeu kum neini amuto ape amuto hasele teka ti pahalaha Haeu neini laha.

¹⁴Amuto teka hanau nauna ti Moses ma teka Parisi, Haeu axi hawane amuto kawatan. Lehomuto huoka! Amuto pisi teka hehin axoalaha

matewen lehe amuto seseke soxialaha ma ingalaha. Ape amuto aile lotu weluwelun lehe teka seilon namiloi kewak amuto sawisawin. Hui tesol waliko ien, kawatan ti amuto pamu sean.

¹⁵“Salan, Haeu axi hawane amuto kawatan. Lehomuto huoka! Amuto lang koti kanitax ma amuto hasunga hani kilan xux ti waxainiai seilon tel hani Haeu lehe i soh tetan hanowi ti amuto. Ti amuto waxainiwa, amuto aile tel seilon ien i sohot lialu hawane, pamu lialuan ti amuto.

¹⁶“Amuto masin teka pulaxa neiniai teka seilon. Haeu axi hawane amuto kawatan. Amuto kakaxi ka na tel kak kuinakei tehu Ingi Haeu, ewi na i kum aile usi, tuahe na tel kak kuinakei teik waliko tuah leili Ingi Haeu masin gol, amuto ukek i aile usiwa. ¹⁷Amuto masin pulaxa a taxitaxia! Tenen ia pamu tuah, gol ka tehu Ingi Haeu? Pake i aile ape gol tuah. ¹⁸Tin amuto hanau seilon, tap tenen na tel kak kuinakei tesol tone waliko teka seilon kau hani Haeu leili Ingan. Tuahe na i kak kuinakei waliko teka seilon kau hani Haeu, amuto ukek i aile usiwa. ¹⁹Amuto masin teka pulaxa. Tenen ia pamu tuah, waliko tenen teka seilon kau hani Haeu ka tesol tone waliko laha kau hani Haeu? Pake i aile ape teik waliko tuah. ²⁰Na amuto kak kuinakei tesol tone waliko teka seilon hani Haeu, amuto kuinake hehetekie hatesol waliko ti laha hahana ien. ²¹Na amuto kak kuinakei tehu Ingi Haeu, amuto kuinake hehetekie Haeu, tetel i ingai tehu ing ien. ²²Na amuto kak kuinakei tone Haeu, amuto kuinake hehetekie Haeu ma tehu totonan.

²³“Amuto teka hanau nauna ti Moses ma teka Parisi, Haeu axi hawane amuto kawatan. Lehomuto huoka! Amuto hani Haeu tenen ti huopanim soxiamuto masin kai pata ti hanamui an. Tuahe amuto kum usi tesol nauna tuah ti Moses masin ailei saun sawisawin hani seilon, tahanei seilon ma puas usiai waliko ti Haeu pahan. Solian amuto hani Haeu tenen ti huopanim soxiamuto tuahe tin amuto usi hetekiewa tesol nauna ien. ²⁴Amuto masin teka pulaxa neiniai teka seilon. Pate amuto haeliel usiai nauna kokol masin na amuto xaxaweni lang he unumamoto uke amuto haleke, tuahe amuto kum usi nauna tuah ti Haeu. Ien masin ka amuto haleke tunahi tok pou!

²⁵“Amuto teka hanau nauna ti Moses ma teka Parisi, Haeu axi hawane amuto kawatan. Lehomuto huoka! Pate amuto haeliel nuhiai melal ti kap ma pelet tuahe waliko ti leilon, amuto kema ti pipis ma halepelep. ²⁶Teka Parisi, amuto masin teka pulaxa! Nuhi haunimua leilomuto. Haunimua namilomuto ma atemuto lehe waliko amuto aile ma kak mewenae solian.

²⁷“Amuto teka hanau nauna ti Moses ma teka Parisi, Haeu axi hawane amuto kawatan. Lehomuto huoka! Amuto masin wanen amal tenen melal tetan haun ma paxaian solian, tuahe namilomuto ma atemuto masin leili amal xuhai kui seilon maten ma waliko kohan. ²⁸Amuto woinakon ka seilon sawisawin tuahe salan wanen amuto xuhai saun lialun a amuto putini ka amuto ailele puase Haeu.

Jises kak kilami hani lato kawatan

Lk 11:47-51

²⁹“Amuto teka hanaui nauna ti Moses ma teka Parisi, Haeu axi hawane amuto kawatan. Lehomuto huoka! Amuto tanomi hasolia hahawane amali teka kului ai kakai Haeu ma teka seilon sawisawin liai a amuto kum usi kakai alato. ³⁰Ape amuto ukek na masin amuto ien lokon ti teka tamamuto ti matahaun, amuto tai huali laha teleiai teka kului ai kakai Haeu. ³¹Puki kakai amuto sului aliake amuto ka amuto kahi nati teka kuewen laha telei teka kului ai kakai Haeu. ³²Ien, amuto aile tinamiwa waliko tenen lialun ti teka kuewen hutuiwen.

³³“Amuto masin noh! Amuto kum salia ti tesol kaui kawatan tenen tap tahi tapoan. ³⁴Nga kakane amuto, nga talo hani amuto teka kului ai kakai Haeu, teka seilon aneso ma teka hanaui saun ti Haeu. Amuto telei teka, amuto tahi hakea teka he kros, teka amuto heti leili synagog ape teka amuto usi haoxa hani toan tewau tewau. ³⁵Aile ape amuto uke kawatan ti teleiai teka seilon sawisawin, hutui ti teleiai Abel hani tataen ti teleiai Sakaraia tel nati Barakaia, tetel laha telei wasole Ingi Haeu ma tone waliko ti haniai Haeu. ³⁶Nga kaxi hawane hani amuto, kawatan ti tesol matemate ien, kauan teka seilon ti aope ie.”

Wawahen ti Jises hani Jerusalem

Lk 13:34-35

³⁷Ape Jises ukek, “Tek a seilon ti Jerusalem, amuto telei teka kului ai kakai Haeu ma amuto hokai teka liai pot, teteka Haeu talo hani amuto. Mongohuan pahak nga apuhini aumi amuto masin mom hehin poni natun hahitake paun, tuahe amuto watakai. ³⁸Aile ape Haeu lioi amuto ma kum ingai tehu Ingan hetekie tehu taon kapimuto. ³⁹Nga kakane amuto, amuto kum ningahi ulea nga atengi tataen amuto ukek, ‘Kako amukewa tel i nahih hehetekiema poh ma solian ti Haeu.’ ” *(Ps 118:26)*

Jises ukek tehu Ingi Haeu laha toi hamanana

Mk 13:1-2; Lk 21:5-6

24 ¹Ti lehe Jises nahih salili tehu Ingi Haeu, tesol kahikahin kakane i sale tesol ing ti i tanomi tehu Ingi Haeu. ²Ape Jises ukek, “Amuto sasameni tesol ing ie. Nga kakane hawane amuto, imuh laha toi hamanana ape tesol pot ti tesol ing i put silahota.”

Jises ukek kilan kawatan i sohot

Mk 13:3-23; Lk 21:7-24

³Ti Jises toto he tehu Maunt Oliv, tesol kahikahin nahih hani kapin ti mewenae lato. Lato kamei i, “Kaxi hanima amite lokon wanen ape waliko ien sohot? Kaie kikilam la i sohot imat ti aliaiam ma tapoi tehu pon ie?”

⁴Jises ukek, “Kanipetiwa, kum hahani laha puluti amuto. ⁵Imuh kilan seilon ukek ka laha Krai. Laha puluti kilan wanen seilon. ⁶Ti amuto hong hilehile sosohot xohixohin ma xauxaun, amuto kum maamata. Waliko masin hoi liai i sohot tuahe kumahe ape tapoi tehu pon ie. ⁷Hilehile i sohot wasole xux, toan tewau hilei toan liai. Hitolo lalap i sohot ma hepekeun i nua eliel ti xux tesol tesol. ⁸Waliko ien tuahe hutuai kawatan ti i luluainima imuh.

⁹“Tataen ien amuto laha pahi. Laha aile lehe amuto kau moloan ma laha telei amuto. Kilan seilon ti lawe xux laha watakai hawane amuto nake amuto kahikahik. ¹⁰Kilan seilon laha soh tetak laha kapaxe aliake. Laha he wawatak alia laha ma laha he hahangain alia laha. ¹¹Kilan seilon laha woinakon ka teka kuluai kakai Haeu ape laha puluti kilan wanen seilon. ¹²Saun lialun kila kasia ape kilan seilon lioi saun ti wawahen. ¹³Tuahe teka na laha tu matuha kahikahik atengi taun ti kawatan tapo, Haeu waxi auni laha lian tehue. ¹⁴Ape teka kahikahik kaxi ahuti meng solian ti Haeu neini seilon hani hatesol xux. Taen ien tehu pon ie i tapo.

¹⁵“Amuto hong matainiwa. Ngain tehu i luluainima amuto ningahi waliko ti Daniel tel kuluai kakai Haeu kak kilamiwen. Amuto ningahi waliko pate lialun wanen ti seilon tanomi, i tetesol ti Haeu hahalini. ¹⁶Tataen ien, teka laha toto Judia, kewak laha kiliwau muna haniwa he maunten. ¹⁷Tel na i melal, tin i kiliwawa. I kum alia hahani leili ing waxiai soxian. ¹⁸Tin masin na tel i he kin, liai i kum alilia hani leili ingan waxi palahiai puxuaun. Tin i kiliwawa. ¹⁹Taun tehu ien, kawatan wanen ti teka hehin tialaha hina akaik ma teka natulaha susus tutuen. ²⁰Kameiwa Haeu lehe taun ien i kum sohot leili taun ti waiwain ma na telao Sabat nake ngain tehu ien hahalin ti puasain ma kiliwain. ²¹Kawatan ti ien i xoini kawatan ti imat, ti uli tanomia tehu pon ie haniwa taen imuh. ²²Tuahe Haeu namiloi teka seilon tetan ape i koti hakukuna taun lialun ien uke tap seilon moih.

²³“Taun tehu ien, na tel hone amuto, ‘Paxaiwa, Krai ie,’ ma na i ukek, ‘Paxaiwa, Krai io,’ kum hong sohosoh. ²⁴Hina seilon puputa sohotuma ukek ka laha Krai ma teka ukek laha kuluai kakai Haeu. Laha aile hasohotu waliko lalap tenen tenen ape laha tohongi pulutuai teka seilon ti Haeu. ²⁵Hongoa! Nga hahongo pepelei amuto waliko na i sohot. Amuto lepetawa!

²⁶“Na laha hone amuto, ‘Paxaiwa, Krai io, he lohong,’ amuto kum nanahiwa. Tin masin na laha hone amuto, ‘Krai ie, leili tehu ing,’ kum sohosoh. ²⁷Nga tel Nati Seilon sohotuak hanowi usil i xep koti maun hutuima ti angiha haniwa ahang. ²⁸Amuto tiori xixi tetesol na amuto ningahi taliah. Tin masin amuto tiori aliaik ape i xohiwen taen ti amuto ningahi waliko ti nga kakanewen amuto.

Aliai Jises ma tapoi tehu pon ie

Mk 13:24-27; Lk 21:25-27

²⁹“Muhi kawatan ien,

“ ‘al i kum kam,

pangapang i kum xeu,

kohot ti he maun i put,

hatesol waliko ti he maun i nuea.’

(Isa 13:10, 34:4)

³⁰Tataen ien, kolakol ti aliaiak tel Nati Seilon i sohot he maun. Teka seilon ti lawe xux laha tang mamata. Ape laha ningahi nga tel Nati Seilon mosuluh patul he maun hetekie lalape poh ma soliai talepai xewaiak.

³¹Tataen ien nga talo tesol engel, spirit solian ti Haeu. Lato kuini suhusuh ape lato waxi apuhini teka seilon Haeu kilamiwen tetan ti tesol tesol, ti sai ahang, angiha, haiyu ma tola.

Paxai kilami haniwa talil

Mk 13:28-31; Lk 21:29-33

³²“Amuto paxai kilami haniwa talil. Ti kaun mak put, amuto tioi ka taun ti aupol angiha. ³³Tin masin, taen amuto ningahi tesol waliko nga kakanewen amuto ape i sohot, amuto tioi kewak aliaiak ape i xohi hawanewen. ³⁴Nga kakane hawane amuto, hina seilon ti aoape ie laha kum matemu atengi tataen waliko ien i sohot. ³⁵Maun ma xux ti aoape i tapo tamus tuahe kakaiak hamalum lian tehue.

Apeasawa ti aliai Jises

Mk 13:32-37; Lk 21:34-36

³⁶“Tap tel tioi ngain tetehu ma lokon wanen tesol waliko ien i sohot. Teka engel, spirit solian ti Haeu, kum tioi ma puki nga tel Natun, tin nga kum tioi, mewenae tel Tamak Haeu tioi. ³⁷Aliaiak tel Nati Seilon i hanowi lokon taun ti Noa. ³⁸Lokon ien, imat ti Haeu hasomu mat atuhi lawe xux, teka seilon laha ang, un ma sal amuam atengi tataen ti Noa soh hani leili tea waian. ³⁹Laha amuam luh ape laha kum tioi waliko ti lehe i sohot. Ape ti mat somule i soheni hatapo laha. Tin masin wanen aliaiak tel Nati Seilon, i haonga seilon. ⁴⁰Telao ngain ien hua wawan lalu pupuas he kin ape nga tel Nati Seilon waxi tel ape tel tiliwen. ⁴¹Hua hehin lalu nunuhi api. Nga waxi tel ape tel tiliwen.

⁴²“Aile ape apeas peleawa nake amuto kum tioi lokon wanen nga, tel Masiwi ti amuto, aliama. ⁴³Amuto hong matainiwa, na masin tel tame tehu ing i tioiwen lokon tel seilon ti xuxuina nahima, ala i ah peteni lehe tel seilon kum soh hani leili ingan. ⁴⁴Aile ape amuto kum luhuluh nake amuto kum tioi lokon wanen nga tel Nati Seilon aliama.”

Hanowiwa tel seilon puasan solian*Lk 12:41-48*

⁴⁵Jises kak tatale ukek, “Amuto hanowiwa tel unau i tel tame tehu ing, lawe i aile aluini puasan. Tel tame tehu ing hani tel unauan ngahatai teka unauan liai ma axiai analaha ti taun ti angia. ⁴⁶Na tel tame tehu ing alia ma ape i paxai tunahi ka tel unauan aile aluluini pupuasan, i axi aluini kahun. ⁴⁷Nga kakane hawane amuto, tel tame tehu ing hana i ngahatai lawe soxian. ⁴⁸Tuahe na masin tel unauan seilon lialun, i namiloi ukek, ‘Pake tel tame tehu ing aliaian kuen.’ ⁴⁹I hutui xaia teka unauan hahitakan ape i tua ang ma un kapi teka seilon ti unum. ⁵⁰Imuh tel tame tehu ing alia haonga tel unauan. ⁵¹I axi hawane tel unauan ien kawatan. I towi i hani tesol ti teka laha woinakon ka ailei puase Haeu ape i tang atalahi nisun nake ti lalape moloan.”

Menge huopanim hehin uluha

25 ¹Jises kak ulea ukek, “Aweisal ti Haeu neini seilon masin tesol huopanim hehin uluha. Lato waxi tesol kamaialato ape lato nahih tengeni tel seilon i sal. ²Tepanim, lato hina namilolato a tepanim tap namilolato. ³Tesol hehin tap namilolato, lato tai kau hasea wel ti kamaialato. ⁴Tesol tepanim liai, lato kau hasea wel kamaialato. ⁵Tel seilon ti i sal kuen tahiaian, aile ape puli tesol hehin lihi ape lato matih.

⁶“Ti luhui ipong lato hong tel seilon titilol ukek, ‘Tel seilon i sal ape i nanahima. Amuto nahih tengeniwa i.’

⁷“Ien, hatesol hehin uluha lato xahat ape apeseni kamaialato. ⁸Ape tesol hehin tap namilolato katei tesol hehin liai, lato ukek, ‘Tihi axima amite teik welaumuto nake kamaiamite ape lehe i peh.’

⁹“Tuahe tesol hehin hina namilolato ukek, ‘Tap. I kum pon ti ati kamaiakako. Amuto nahih kahui ngahawa.’

¹⁰“Taen ti lato nahiwa, tel seilon i sal tahiaia. Tesol hehin lato apeasawen, lato soh akati i hani leili ing ti tehu angia lalap ti sala. Ape teka seilon kongini aweing. ¹¹Muhin ien tesol hehin uluha liai alia ma ape lato titilol, ‘Tel masiwi, tel masiwi, hei hanima amite kahip.’

¹²“Tuahe i kakane lato ukek, ‘Nga kum tioi amuto.’”

¹³Ape Jises ukek, “Aile ape amuto pax petawa ma apeasawa nake amuto kum tioi lokon wanen aliaiak.”

Menge tesol seilon ngahatai moni*Lk 19:11-27*

¹⁴Jises kak ulea ukek, “Aweisal ti Haeu neini seilon tin masin na tel seilon lehe i nahih salili tesol tonan hani tesol xauxaun. I tiloi tesol unauan ape i hani lato soxian lehe lato auni. ¹⁵I namiloi anesoalato ti

ngahatiai moni ape i sei moni hani lato. Tel i hani tepanim tomi moni, tel tom huohu, tel tom tehu. Ape i nahih. ¹⁶Tel unauan i waxi tom tepanim, i hapuasa hulutini tesol moni ien ape kiliwan wanen i hasohotu tom tepanim liai. ¹⁷Tel i waxi tom huohu, i hasohotu tom huohu liai. ¹⁸Tuahe tel i waxi tom tehu, i tihini auni tesol moni.

¹⁹“I kuenta tel tame tesol moni i aliamana. I tiloi tesol unauan lehe i upia paxai sale ngahatiai moni ti lato aunini. ²⁰Ape tel unauan i waxi tom tepanim ukek, ‘Tel masiwi, o hani nga tepanim tomi moni. Nga hapuasa ape nga hasohotuen tom tepanim liai.’

²¹“Tel tame moni ukek, ‘Puasam solian. O unauak solian, o auni aluini moniuk. O ngahati aluini waliko kokol, aile ape nga hani o ngahatiai waliko pamu tuah. Amuam akatima nga.’

²²“Imuh tel unauan i waxi tom huohu ukek, ‘Tel masiwi, o hani nga huohu tomi moni. Nga hapuasa ape nga hasohotuen tom huohu liai.’

²³“Tel tame moni ukek, ‘Puasam solian. O unauak solian, o auni aluini moniuk. O ngahati aluini waliko kokol, aile ape nga hani o ngahatiai waliko pamu tuah. Amuam akatima nga.’

²⁴“Ape tel unauan i waxi tom tehu ukek, ‘Tel masiwi, nga tioi o seilon ahian. O waxi an ti kumahe o seini. Paham o waxi moni ti seilon liai hasohotu. ²⁵Nga mamata uke nga lioi monium ape nga tihini muneni. Monium ie.’

²⁶“Tuahe tel tame moni ukek, ‘O seilon lialun ma nunuxa. O sokok nga seilon ahian, nga waxi an ti kumahe nga seini ma pahak nga waxi moni ti seilon liai hasohotu. ²⁷Na o namiloi ukek ien, kaie ala o hapuasawen tesol moni lehe nga uke palahi.’

²⁸“Ape tel tame moni hone teka unauan liai, ‘Waxiwa tesol moni toi i ape haniwa tel unauak i hina huopanim tomi moni. ²⁹Tel na i aile aluini puasak, nga axi palahi waliko ti i auni ape i uke akulai kahun. Tuahe tel i kum puas alua, nga waxi aliake teik kokolean toi i. ³⁰Aile ape towiwa tel unauak puasan lialun haniwa tesol ti i tang atalahi nisun nake ti lalape moloan.’”

Jises hiniti seilon

³¹Jises kak ulea ukek, “Taun ti nga tel Nati Seilon alia hetekiema hatesol engel ti Haeu, nga to Masiwi ti tesol tonain neinia seilon hetekie poh ma xewai Haeu. ³²Seilon ti lawe xux apuha hani kapik. Ape nga sei laha uke hupaun masin tel ngahat i selai teka sipsip ti teka meme. ³³Nga selai teka seilon sawisawin hani minak sai manau a teka liai sai kalamau.

³⁴“Ape nga hone teka seilon minak sai manau, ‘Amuto se seilon teka tel Tamak Haeu aile hasolia hani amuto. Nahima lehe Haeu neini amuto hani leili tesol tonain i apeseni haniwen amuto hutui ti tanoi tehu pon ie. ³⁵Ti nga hitol, amuto axi anak, ti pahak nga un, amuto axi unumak. Ti nga tel soliwa ti

xuxumuto, amuto ilowi nga hani leili ing. ³⁶Ti nga tap sosok, amuto axi sosok. Ti nga tinun, amuto ngahati nga. Ti nga kakalabus, amuto nahih paxai nga.’

³⁷“Ape tesol seilon sawisawin ukek, ‘Tel Masiwi, lokon amite ningahi o hitol ape amite axi anam? Lokon paham o un ape amite axi unumam? ³⁸Lokon telao amite ningahi o soliwa ape amite ilowi o hani leili ingamite? Lokon amite ningahi o tap sosom ape amite axi sosom? ³⁹Lokon amite ningahi o tinun ma na he kalabus ape amite nahih paxai o?’

⁴⁰“Ape nga pahoi lato ukek, ‘Nga kakane hawane amuto, waliko ti amuto aile haniwen tel na seilon, kalak na i tap wanen axan, tin masin ka amuto aile hahani nga.’

⁴¹“Ape nga hone teka sai kalamau tetak, ‘Amuto xaxaua kapik. Amuto teteka seilon amuto uke kawatan ti tel Tamak Haeu hani amuto. I towi amuto hani he tehot ah tap tahi pehoan i apeseni haniwen Satan ma teka spirit lialun tetan. ⁴²Ti nga hitol, amuto tai axi anak. Ti pahak nga un, amuto tai axi unumak. ⁴³Ti nga tel soliwa ti xuxumuto, amuto tai ilowi nga hani leili ingamuto. Ti nga tap sosok, amuto tai axi sosok. Ti nga tinun ma he kalabus amuto tai nahih paxai nga.’

⁴⁴“Ape lato pahoi nga ukek, ‘Tel Masiwi, lokon wanen amite ningahi o hitol, paham kan, tel soliwa, tap sosom, tinun, he kalabus ape amite tai huali o?’

⁴⁵“Ape nga pahoi lato ukek, ‘Nga kakane hawane amuto, waliko ti amuto tai aile hani tel na seilon, kalak na i tap wanen axan, tin masin ka amuto tai aile hani nga.’

⁴⁶“Ape tel Tamak Haeu i towi lato hani tesol kawi kawatan tap tahi tapoan ape teka seilon sawisawin i waxi hani tetesol ti lato to kapin lian tehue.”

Upiai aweisal ti teleiai Jises

Mk 14:1-2; Lk 22:1-2; Jn 11:45-53

26 ¹Ti Jises kak hatapoa hatesol kakaian, i hone tesol kahikahin, ²“Amuto ttoi ka Pasova, tehu angiaian lalap ti laha telei sipsip wawan uluha, i hutui muhi ngain huohu. Tataen ien laha hangaini nga hani laha telei. Laha tahi hakea nga tel Nati Seilon hani he kros.”

³Lokon ien teka masiwi tuah ti hukuminiai Haeu ma seilon, ma teka masiwi liai, laha apuha hani leili ingi Kaiapas, tel masiwi tapein ti hukuminiai Haeu ma seilon. ⁴Laha xinoti tanomi kakain, ti tap tel seilon ttoi, sale pohiai Jises ma teleian. ⁵Tuahe laha ukek, “Kako kum aile ti leili Pasova uke teka seilon paxaiwa ape laha hutui hile wasolalaha.”

Tel hehin tihi sanda he pati Jises

Mk 14:3-9; Jn 12:1-8

⁶Lokon ien Jises Betani leili ingi Saimon, tel seilon kemuk hina nax lialun he tinun. ⁷Ti lato to angiang, tel hehin kauma tehu sanda kahun pate lalap ma poun pate solian ape i tihi hani he pati Jises.

⁸Ti tesol kahikahin paxaiwa, lolato lialu. Lato ukek, “Kalahai i tua tihi xoini tehu sanda? ⁹Pamu ewian na hangaini waxiwen moni lalap ape hani teka seilon tap soxi.”

¹⁰Tuahe Jises hone lato ukek, “Kum hohowini i nake i ailele saun solian hani nga. ¹¹Teka seilon tap soxi laha lawe kapimuto, amuto pon hualialaha telao ti na pahamuto. Tuahe nga kumahe lawe kapimuto. ¹²I tihi sanda hani patuk apeseniak ti tehu tihiniak. ¹³Nga kakane hawane amuto, tesol tesol ti laha kaxi meng solian ti Haeu, tin laha kaxi waliko ti tel hehin aile hahani nga lehe seilon nameni i.”

Judas pahan i hangaini Jises

Mk 14:10-11; Lk 22:3-6

¹⁴Imuh, tel ti tesol huopanim hua kahikahin axan Judas Iskariot, i nahih hani kapi teka masiwi tuah ti hukuminiai Haeu ma seilon. ¹⁵I kamei lato, “Na nga hangaini Jises hani amuto, hil moni amuto hani nga?” Ape lato hani i 30 moni silva. ¹⁶Taen ien ape Judas upia tehu taun solian na i hangaini Jises hani lato.

Apeseni an ti Pasova

Mk 14:12-16; Lk 22:7-13

¹⁷Ngain tehu hutuai angia in lalap ti teka Ju ani bret tenen i tai xiu, tesol kahikahi Jises nahih hani kapin ape kamei i, “Paham amite apeseni tehu angia in ti Pasova hani ia?”

¹⁸Jises hone lato, “Nahih haniwa Jerusalem kapi tel seilon nga kakanewen amuto ape honewa i, ‘Tel masiwi ukek ka taun tetan ti Haeu kikilami ape i xohiwen. I ma tesol kahikahin ang tehu angia in ti Pasova leili ingam.’ ” ¹⁹Tesol kahikahin aile usi waliko ti Jises hohone lato ape lato apeseni an ti Pasova ien.

Jises ang tehu angia in ti Pasova kapi tesol kahikahin

Mk 14:17-25; Lk 22:14-23; Jn 13:21-30; 1 Kor 11:23-26

²⁰Ti i alohahawa, Jises ma tesol huopanim huhua kahikahin to ang apuha. ²¹Ti lato angiang, Jises ukek, “Nga kakane amuto, tel ti amuto hangaini nga hani mini teka laha watakai hawane nga.”

²²Ti lato hongoa, tialato kawat hawane ape tel tel ti lato kamei Jises, “Kaie kumahe nga?”

²³Jises kak pahoi lato ukek, “Tel na i xomi anan hani leili tehu tone an kapik, i tetel i hangaini nga. ²⁴Nga tel Nati Seilon imuh nga mat, masin ti kakai Haeu kakawen. Tuahe kawatan lalap tunahi tel seilon i hangaini nga hani laha telei. Pamu ewian na i tai takah!”

²⁵Judas, tel hangainian tin i kamea, “Tel masiwi, kaie kumahe o kakak nga?”

Jises pahoi i ukek, “Masin ti puki o kakawen.”

²⁶Leilon ti lato angiang, Jises waxi bret, i kak kemulik hani Haeu ape i wiki sei hani tesol kahikahin. I ukek, “Waxi aniwa, se tupuak.”

²⁷I waxi tehu kap waen, i kak kemulik hani Haeu ape i hani tesol kahikahin. I ukek, “Amuto hatesol unumiwa. ²⁸Ie se kakauk i xiweu ti kolakol ka Haeu oxoxi seilon ti kawatan ti lialui woulaha na laha hana namil xoxoan hani i. Mateak kola hapoponowi ka Haeu xinoti tenen namil haun kapi seilon. ²⁹Nga kakane hawane amuto, nga kum un ulea waen atengi tataen ti kako amuam leili tone Haeu tel Tamak.”

³⁰Muhin ien lato pakui tenen pak hani Haeu ape lato nahih ahuta hani Maunt Oliv.

Jises kak kilami ka Pita ase

Mk 14:27-31; Lk 22:31-34; Jn 13:36-38

³¹Jises hone lato, “Ti ipong tetehu amuto hatesol kiliwau salili nga, masin ti kakai Haeu kakawen, i ukek,

“ ‘Nga telei tel ngahatai sipsip

ape teka sipsip kiliwau silahota!’ ”

(Zech 13:7)

³²Ape Jises ukek, “Tuahe muhin ti Haeu xahateni aliakewa nga ti mateak, nga nahih hani Galili imat ti amuto.”

³³Pita hone Jises, “Nga kum ox salili wanen o, kalak na lato hatesol ox salili o.”

³⁴Jises hone Pita, “Nga kakane hawane o, imat ti tok mom wawan kokoini ipong tetehu, o putini ka o kum tioi wanen nga uke he toluhu.”

³⁵Tuahe Pita ukek, “Nga kum kak wanen ukek ien, kalak na nga mat ohoi o!” Ape hatesol kahikahin tin lato kak ukek ien.

Jises kakak kapi tel Taman Haeu he Getsemani

Mk 14:32-42; Lk 22:39-46

³⁶Jises ma tesol kahikahin tahia hani tesol kin axan Getsemani. I hone lato, “Amuto tiliwen ie ti nga kakak kapi tel Tamak Haeu.” ³⁷I waxi Pita ma hua nati Sebedi, Jeims ma Jon. Tian pate i kawat ape i mamata xexex. ³⁸I kakane lato ukek, “Tiak pate kawatan, sikole i telei nga. Amuto tiliwen ie, ah akatima nga.”

³⁹I nahih ahewa teik kokol ape i eng kalunga hani hepekeun. I kamei eliel Haeu ukek, “Tel Tamak Haeu, na i pon, xaxaweniwa kawatan ti matemate ti lehe i tunahi nga! Tuahe pahak nga usi namilom.” ⁴⁰Jises nahih alia hani kapi tolu kahikahin ape i ningahi lato mamatih. I kakane Pita, “Alahan pate amuto kum ah? ⁴¹Ah kapitawa ma lotu tatalewa lehe amuto xoini totohong ti Satan na i tunahi amuto. Pahamuto ailean tuahe tupuamuto pate kawatan.”

⁴²Jises nahih ape i kakak ulea kapi tel Taman Haeu. I ukek, “Tel Tamak Haeu, na kumahe paham xaxaweniai kawatan ti matemate, nga

usi namilom.” ⁴³Ti i nahih aliawa, i ningahi lato mamatih ulea. Lato kum kongini uke lihai pulalato.

⁴⁴Ape he toluhu i nahih kakak kapi tel Taman. I kakak waliko tin tetenen. ⁴⁵Ti i nahih alia haniwa kapi tesol kahikahin i hone lato, “Amuto matih hahanau tutuen? Hongoa! Ape i meiwen taun ti nga tel Nati Seilon, laha hani he mini teka seilon lialun. ⁴⁶Xahatawa! Seilon tetel hanganiak ape i nanahima. Kako nahih pahoi i.”

Laha xoti Jises

Mk 14:43-52; Lk 22:47-53; Jn 18:1-12

⁴⁷Jises kakak tutuen ti Judas tel ti tesol huopanim huhua kahikahin tahiawa. Kilan wanen seilon kakahiti i, laha akekeni ngol weluwelun ma pata ti hile. Tekka masiwi tuah ti hukuminiai Haeu ma seilon, ma teka masiwi liai taloa laha. ⁴⁸Judas hani peleiwon laha tenen kolakol, i ukek, “Seilon tel nga asoi taliopan se tetel ien. Amuto pohiwa!” ⁴⁹Judas nahih sawi hani kapi Jises ape i ukek, “Tel masiwi, amuam ti Haeu hani o.” Ape i asoi taliope Jises.

⁵⁰Jises hone i, “Tel lohuk, aile koseniwa waliko ti lehe o aile.” Laha pohi i ape akeni kongini. ⁵¹Tel ti tesol kahikahi Jises waxi tea ngol weluwelun ape i tai koti haputa taxingi tel unau tel masiwi tapein ti hukuminiai Haeu ma seilon.

⁵²Jises hone i, “Hana aliakewa tea ngol haniwa he ingan. Seilon teka laha hil ani ngol, laha mat alia ti ngol. ⁵³Oheak o kum tioi ka nga pon kameiai huhual ti tel Tamak Haeu ape i pon hamosu hanima nga lawalawai teka engel ti hile? ⁵⁴Tuahe na Haeu aile ukek ien, kakain ti kakai Haeu kaxiwen i kum sohot poponowi.”

⁵⁵Jises hone teka seilon, “Amuto nahih hetekiema paumuto ti hile waxiak hanowi ka nga seilon lengean. Lawe ngain nga to hahanau teka seilon leili Ingi Haeu tuahe amuto tai pohi nga lokon ien. ⁵⁶Tesol waliko ie i sohot hapoponowiai kakain ti teka kuluiai kakai Haeu taiwen.” Lokon ien hatesol kahikahin kiliwau salili i.

Teka masiwi ti teka Ju sului Jises

Mk 14:53-65; Lk 22:54-55, 63-71; Jn 18:13-14, 19-24

⁵⁷Teka seilon laha akeni kongini Jises, laha ati i hani tehu ingi Kaiapas, tel masiwi tapein ti hukuminiai Haeu ma seilon. Tekka hanau nauna ti Moses ma teka masiwi liai hoi laha apupuha ien. ⁵⁸Pita nahih otioti Jises tamus hani mate ingi Kaiapas. I to akati tesol peteniai Ingi Haeu. Pahan i paxai waliko tenen na i sohot hani Jises.

⁵⁹Kaiapas ma teka masiwi liai ti teka Ju, laha upiup teka seilon na laha aile kakain puputa ti sului Jises lehe waxi laha telei. ⁶⁰Kilan seilon laha nahima tuahe kakaialaha i kum pon sului Jises. Tapeinan hua seilon

nahima ape lalu ukek, ⁶¹“Tel seilon ie ukek ka i pon toi hamananai tehu Ingi Haeu ape hatuhi aliakean leili ngain toluhu.”

⁶²Kaiapas tua ape i hone Jises, “Huhua seilon ie susului o. Hina kakaiaim?” ⁶³Tuahe Jises tai wix pahoi.

Ape Kaiapas hone ulei i ukek, “O tuohawa ti puli Haeu na masin o Kraiss tel Nati Haeu.”

⁶⁴Jises kakane i, “Masin ti o kakawen. Nga kaxi hani amuto hatesol, imuh amuto ningahi nga tel Nati Seilon toto he tepaun min manau ti Haeu tel pohen wanen, neinia seilon kapin ma ti nga luainima he maun.”

⁶⁵Ti Kaiapas hongoa, i leng lexi tehu puxuaun ape i ukek, “Kako kum ngah ulea seilon suluian. Amuto hongoen i ukek i tel Nati Haeu. ⁶⁶Amuto namilo kaka aile ukek ia?”

Laha pahoi ukek, “I aile hawane kakain lialun. I kak hahataehu Haeu. Pon hawane telei i.”

⁶⁷Ape laha pukeini kawan ma xai i. Tek a uke maia talini puxui pulan, teka laha tapahi i ape ukek, ⁶⁸“Na o Kraiss, tilawa aita tel tapahi o!”

Pita ukek i kum tioi Jises

Mk 14:66-72; Lk 22:54-62; Jn 18:15-18, 25-27

⁶⁹Pita toto tutuen mate ingi Kaiapas ti tel hehin unau Kaiapas nahima ape i ukek, “O tin tel kapi Jises ti Galili!”

⁷⁰Tuahe Pita ase he matalato hatesol, i ukek, “Nga kum tioi waliko tenen o kakak.”

⁷¹Ape i nahih hani onote aweing ti melal. Tel hehin liai unau Kaiapas ningahi i ape hone teka seilon ien, i ukek, “Tel seilon ie i tin kapi Jises ti Nasaret.”

⁷²Pita ase ulea, i ukek, “Kuinake, nga kum tioi wanen tel seilon ien.”

⁷³Tai kue, teka seilon laha tutu ien nahih hani kapi Pita ape laha ukek, “Salan wanen o tel ti lato, kinaxom kaxi ka o ti Galili.”

⁷⁴Ape Pita ukek, “Nga tuoha hawane. Na nga puputa, Haeu axi nga kawatan. Nga kum tioi wanen tel seilon ien!” Tataen ien wanen tok mom wawan kokoini.

⁷⁵Ape Pita nameni kakai Jises ti i ukek, “Imat ti mom wawan kokoini, o putini ka o kum tioi wanen nga uke he toluhu.” Pita nahih salili laha ape i tang tahane hawane.

Laha ati Jises hani kapi Pailat

Mk 15:1; Lk 22:66-71

27 ¹Ti pate letu wanen teka masiwi tuah ti hukuminiai Haeu ma seilon, ma teka masiwi liai ti teka Ju, lato aile ngah namil ti sale teleiai Jises. ²Lato hone teka unau alato xinotian ape laha ati i hani kapi Pailat, tel ti teka masiwi ti Rom.

Sale matei Judas

³Ti Judas, tel i hangaini Jises, upia tunahiwa ka teka masiwi ti teka Ju sului Jises waxi laha telei, i towiahu namilon ape i kau atoheni aliake tesol 30 moni silva hani laha. ⁴Ape i ukek, “Nga aile hawane saun lialun nake nga hangaini tel seilon tenen tap teik waliko lialun na i ailewen ape lehe amuto telei.”

Lato pahoi i ukek, “Kalahai lehe amite nam waxi? Ien soxiam.”

⁵Judas towi lioiwa tesol moni leili tehu Ingi Haeu ape i nahih hakea telei aliake i. ⁶Tesol masiwi waxiwa tesol moni ien ape lato ukek, “Ie se moni ti i kahuiwen teleiai tel seilon. Lialun na kako hana hani kapi moni ti Ingi Haeu.” ⁷Imuh lato xinoti tenen namil ukek lato hapuasa teik moni ien kahuiwai teik pekeun ti teka seilon laha tanomi salek. Tesol ien lato hani tihiniai seilon ti xux liai. ⁸Hanima aope seilon axai teik pekeun Pekeun ti Kaka nake kahuan teik moni ti kahi teleiai seilon. ⁹Aile ape waliko ti Jeremaia tel kuluiwai kakai Haeu kakawen sale Jises i sohot poponowi. I ukek,

“Laha uke tesol 30 moni silva,
lapan ti teka seilon ti Israel kolongeniwen kahi teleian.

¹⁰Ape laha hapuasa tesol moni ien kahuiwai teik pekeun
ti teka seilon laha tanomi salek,
masin ti tel Masiwi honewen nga.”

(Jer 32:6-9)

Jises tu mate Pailat

Mk 15:2-5; Lk 23:1-5; Jn 18:28-38

¹¹Jises tutu mate Pailat ape Pailat kamei i ukek, “Nakon o se tel masiwi tapein ti teka Ju?”

Ape Jises pahoi i ukek, “Se, masin ti o kakawen.”

¹²Tuahe ti teka masiwi tuah ti hukuminiai Haeu ma seilon, ma teka masiwi liai ti teka Ju kak hohokai i, Jises tai wix pahoi. ¹³Ape Pailat hone i ukek, “Nakon o hongohong hatesol waliko ti laha kak susului o?”

¹⁴Tuahe tap tenen na Jises kakawen, aile ape Pailat pate i ongaini.

Laha eliel tahi hakeai Jises

Mk 15:6-15; Lk 23:13-25; Jn 18:39-19:16

¹⁵Leili taun ti Pasova, tehu angia in lalap ti namenai ngain ti Haeu waxi aliake teka Ju ti Igip, saun ti tel masiwi Pailat i ahuti tel ti teka kalabus, tel ti na teka seilon pahalaha. ¹⁶Ti lokon ien tel seilon leili kalabus axan Barabas, axan lalap wanen ti ailei waliko lialun. ¹⁷Ti teka kilai seilon apuhawa, Pailat kamei laha, “Pahamuto nga ahuti hani amuto Barabas ka Jises, tel laha ukek Krai?” ¹⁸Puki i tioi hawane ka teka masiwi ti teka Ju atoheni Jises hani kapin nake lato watakai kilan seilon sameni i.

¹⁹Lokon ti Pailat hong papaxai kakain, tel axoan hakau hani i teik kakain i ukek, “Kum aile hahialalu tel seilon ien. Tap tenen waliko lialun na i ailewen. Ipong tehu tamusuen, nga tunahi paxangongo tenen lialun wanen sale tel seilon ien.”

²⁰Tin lokon ien, teka masiwi tuah ti hukuminiai Haeu ma seilon, ma teka masiwi liai ti teka Ju hahika teka seilon kameiai Pailat ti ahutiai Barabas ma teleiai Jises. ²¹Tuahe Pailat kamei ulei teka seilon, “Pahamuto nga ahuti hani amuto aita?”

Ape laha pahoi i ukek, “Barabas!”

²²Pailat kamei laha, “Ape nga aile la hani Jises tel laha ukek Krai?”

Laha hatesol pahoi i ukek, “Teleiwa i! Tahihakeawa i he kros!”

²³Ape Pailat kamei laha i ukek, “Nake lahan? Waliko la lialun na i ailewen?”

Tuahe laha tilol eliel hawane ukek, “Tahihakeawa i he kros!”

²⁴Ti Pailat paxaiwa ka laha kum hong waxi i, ma tehu lape hile uke i sohot wasole teka seilon, i waxi kan ape nuhi minan he pulalaha. I ukek, “Tap teik kawatan tetak ti sale matei tel seilon ie, ien se waliko ti amuto!”

²⁵Laha hatesol pahoi i ukek, “Hanima amite ma natumite kaui kawatan ti matean!”

²⁶Ape salan, Pailat ahuti hani laha Barabas ape i hone teka unauan hetiai Jises. Imuh i hani laha tahihakeai Jises he kros.

Teka seilon ti hile soxeni Jises

Mk 15:16-20; Jn 19:2-3

²⁷Imuh teka unau Pailat ti hile ati Jises hani leili tehu ingi Pailat ape lato tiloi tesol tuaulato. ²⁸Lato xaxaweni puxuaun ape puxui i tehu puxux weluwelun kakai ati polun. ²⁹Lato alingini ngaxe au ape nihini hana hani he patun. Lato waxi teik pata ape hana hani he tepaun minan manau aile hanowi i tel masiwi. Lato lokuha hanowi ka lato lotui i. Lato ukek, “Tel masiwi tapein ti teka Ju tap tahimateam!” ³⁰Lato pukeini i ape waxi teik pata he minan ape lato xai patun. ³¹Ti lato heisawa soxenan, lato naxi xaxaweni tehu puxux weluwelun ape puxui aliake i puxuaun. Lato ati i hani tesol ti lehe lato tahihakea i hani he kros.

Tahihakeai Jises he kros pata

Mk 15:21-32; Lk 23:26-43; Jn 19:17-27

³²Ti lato nanahiwa, lato apatuini tel seilon ti Sairini axan Saimon ape teka seilon ti hile lungei i kaui teik kros ti Jises kakau. ³³Lato tahia hani tesol axan *Golgota*. Teik kakain ien ukek, “Tetesol tanoman masin kui pati seilon.” ³⁴Ti ien lato axi unumi Jises waen tenen maxaian ti hamongai moloan. Ti i namihini laliwa ape i kum unumi.

³⁵Lato tahi hakea i hani he teik kros pata ape lato halokeni satu ti upiai tetel i uke tetenen ia ti tesol sose Jises. ³⁶Muhin lato to paxai peteni i. ³⁷Teik kakain ti suluian lato tahi hahakea onote patun i kak ukek, “IE SE JISES, TEL MASIWI TAPEIN TI TEKA JU.”

³⁸Imuh lato tahi hakea hua seilon lialun xohixohin kapi Jises, tel papan sai manau ape tel sai kalamau.

³⁹Teka seilon ti laha nahiwa nahima laha tohutohuini patulaha ape laha kak soxeni Jises, ⁴⁰“O ukek o toi hamanana tehu Ingi Haeu ape o atai aliake leili ngain toluhu! Na masin o tel Nati Haeu, huali aliakewa o ape mosulih ti he teik kros ien!”

⁴¹Teka masiwi tuah ti hukuminiai Haeu ma seilon, teka hanau nauna ti Moses ma teka masiwi liai ti teka Ju, tin laha kak soxeni i ukek, ⁴²“I huali seilon liai tuahe i kum pon huali aliakewan! Nakon i tel masiwi tapein ti teka Israel? Na masin i mos ti he teik kros aoape, kako soh tetan! ⁴³Na masin namilon xoxoan ti Haeu ma salan ka i Natun, kako paxaimu na Haeu pahan i huali i aoape!” ⁴⁴Huhua lalu akeak kapi Jises, tin lalu kak soxeni i.

Matei Jises

Mk 15:33-41; Lk 23:44-49; Jn 19:28-37

⁴⁵Ti lape ngain, hatehu xux i tilok ti leili aua toluhu. ⁴⁶Ti 3 kilok alohah, Jises tilol eliel hawane, “*Eloi, Eloi, lama sabatani?*” Teik kakain ien i ukek, “Haeu tetak, Haeu tetak, nakon lahan o lioi hawane nga?” *(Ps 22:1)*

⁴⁷Teka seilon ti laha tutu ien laha hong ape laha ukek, “I titiloi Elaija!”

⁴⁸Tel ti lato kiliwawa ape waxi teik maia. I xomi hani waen wangingian ape i hana hani tumi teik pata. I tulini hani he awe Jises lehe waxi i sumuxi. ⁴⁹Tuahe tesol liai ukek, “Nutomu, kako paxaimu na Elaija luainima hualian!”

⁵⁰Jises ausini eliel hawane ape i mat.

⁵¹Tataen ien wanen Haeu lexi teik maia i akeak leili tehu Ingi Haeu, ti patul hani taen itan. Xux nua ape pot lalap takel. ⁵²Amal hea ape teka kilai seilon ti Haeu laha matewen laha xahat alia. ⁵³Laha salili amal ape muhin ti Jises xahat aliawa ti matean, laha soh hani Jerusalem ape kilan seilon ningahi laha.

⁵⁴Lokon ien, tel masiwi ti teka seilon ti hile ma tesol unauan to paxai pepeteni Jises. Ti lato ningahiwa xux i nua ma hatesol waliko ti i sosohot, lato mamata hawane ape lato ukek, “Salan wanen i Nati Haeu!”

⁵⁵Kilan hehin laha tu siasia papaxai waliko ti i sosohot. Lato kahitima Jises Galili ngahatian. ⁵⁶Leilolato se Mary Magdalen, Mary tel tini Jeims ma Jose ma tel tini Jeims ma Jon tetel axoi Sebedi.

Tihiniai Jises

Mk 15:42-47; Lk 23:50-56; Jn 19:38-42

⁵⁷Ti ape alohah, Josep tel seilon kilan wanen soxi, i nahih hani kapi Pailat. I ti tehu taon axan Arimatea ma tel ti teka kahikahi Jises. ⁵⁸I

kamei Pailat na i waxi auni tupui Jises. Ape Pailat hone teka unauan haniai Josep tupui Jises. ⁵⁹Ti Josep waxiwa, i puxui talini i teik maia haun weluwelun. ⁶⁰I hana tupui Jises hani leili tehu amal, kemuk teka unauan tanomi he pot patul ti hepekeun. Muhin i hulini tehu pot lalap tiehiai tewau wal ti tesol amal ape i nahih. ⁶¹Mary Magdalen ma tel Mary liai, lalu toto onote tesol amal papaxai waliko ti i sosohot.

Teka unauai Pailat peteni amal

⁶²Ti ngain liai telao, tehu ngain ti Sabat, teka Parisi ma teka masiwi tuah ti hukuminiai Haeu ma seilon, lato apuha hani kapi Pailat. ⁶³Ape lato ukek, “Amite nameni ka ti lokon tel seilon ti puputa i moihin tutuen i kak ukek, ‘Nga xahat alia muhi ngain toluhu.’” ⁶⁴Amite kamei o honei teka unauam ti peteni aluiniai amali Jises leili ngain toluhu, lehe teka kahikahin kum pon xuina i tupuan ape lato kum hone teka seilon ka i xahat aliawen. Tehu puputa ie i pamu lialuan, i xoini tehu imat ti i ukek i Krai.”

⁶⁵Pailat hone lato ukek, “Waxiwa teka unauak ape peteni aluini hawanewa amali Jises.” ⁶⁶Ape salan, lato nahih hana ngah kikilam he tehu pot lehe lato tiori na hina seilon tohongi lali laha soh. Ape teka unauai Pailat to paxai peteni.

Jises xahat ti matean

Mk 16:1-8; Lk 24:1-12; Jn 20:1-10

28 ¹Muhi telao Sabat, pate letu ti Sande, Mary Magdalen ma tel Mary liai nahih paxai amali Jises.

²Hepekeun i nua eliel hahutuia hawane. Tel engel ti Haeu mosulih ape i hulini xaxaweni tehu pot laha uke siponiai amali Jises ape i to patul he tehu pot. ³Kawan i xepaxep hawane hanowi usil, puxuaun papaxaxun wanen hanowi ole olawik. ⁴Teka peteniai amali Jises mamata xexex hawane ape lato put hani itan masin seilon tenen maten.

⁵Tel engel hone huhua hehin, “Kum maamata. Nga tiori ka amulu paxai sasakal Jises, tel laha teleiwen. ⁶I ape tap ie. I xahatawen masin ti i kakawen imat. Nahima paxai tesol laha hahanopi i. ⁷Ape nahih koseawa honei tesol kahikahin ka Haeu xahateni aliakewen i ti matean. Jises nahih imat ti amuto hani Galili ape amuto ningahi i ien. Nameniwa waliko ti nga kaakane amulu.”

⁸Talowian wanen lalu nahih salili amali Jises. Pate lalu mamata hetekie amuam ape lalu uke ani kikiliu honei tesol kahikahin. ⁹Ti he aweisal, Jises sohot hahutuia hani kapi lalu ape i ukek, “Amuam lalap haniwa amulu!” Lalu kiliwau lokuha akeni aen ape lalu lotui i. ¹⁰Jises hone lalu, “Kum maamata! Honewa tesol kahikahik lawak lato nahih haniwa Galili lehe lato ningahi nga ien.”

Puputa ti teka peteniai amali Jises

¹¹Ti hua hehin nanahiwa he aweisal, teka peteniai amal alia hani Jerusalem kakanei teka masiwi tuah ti hukuminiai Haeu ma seilon waliko ti i sosohot. ¹²Ti lato hongoa, lato apuhini hatapo teka masiwi liai ape lato taneni apeseni kakain. Lato hani teka peteniai amali Jises moni lalap wanen. ¹³Lato ukek, “Amuto kaxiwa ka tesol kahikahi Jises nahima ipong ti amuto mamatih ape xuina tupuan. ¹⁴Ape na Pailat hong tunahi ka kumahe amuto peteni aluluini, amite tukei awamoto.” ¹⁵Teka peteniai amali Jises waxi moni ape lato puas usi waliko ti teka masiwi kakanewen lato. Ape kakaiatalo i sawat hatapo hani teka Ju hanima tataen tetelao.

Jises talo tesol kahikahin hani lawe xux

Mk 16:15-18; Lk 24:44-49; Jn 20:19-23; Apo 1:6-8

¹⁶Tesol huopanim tel kahikahi Jises nahih hani he tehu maunten leili Galili, tetesol Jises hone lato atengian. ¹⁷Ti lato ningahiwa i, lato lotui i tuahe teka ti lato kapaxe ka i Jises.

¹⁸Jises xohi hani kapi lato ape i hone lato ukek, “Haeu hanawen nga Masiwi ti lawe waliko ti patul ma tehu pon ie. ¹⁹Aile ape nahih haniwa lawe xux ape aile hasohotua teka seilon kahikahik. Baptaisiwa laha hahitake axe tel Tamak Haeu, nga tel Natun ma Holi Spirit. ²⁰Ape hanaua laha usi hatapoi waliko ti nga honewen amuto. Nga kakane hawane amuto, nga kapimuto lian tehue.”